HEEMKRING OKEGEM

MEDEDELINGEN

9 DE JAARGANG 1984 NR. 1

Provinciale Oost Vlaanderen - Culturele Bibliotheek

M E D E D E L I N G E N

TIJDSCHRIFT VAN HEEMKRING OKEGEM

Redactieadres en verantwoordelijke uitgever : J. Van der Speeten
Guldenboom, 9
9400 Ninove (Okegem)

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Ninove en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

N E G E N D E J A A R G A N G 1 9 8 4 N R. 1

I N H O U D

- Een Okegemse toenaam uit een Pamelse plaatsnaam blz. 1 - 47

--o0o--

EEN OKEGEMSE TOENAAM UIT EEN PAMELSE PLAATSNAAM

Er was een tijd dat de familienaam een louter administratieve functie had. Goed voor het gemeentehuis, de kerk, de school, de militie, de notaris. Kortom voor alle officiële organismen en instanties. En op het eind van je leven voor het bidprentje. Daar kon men bezwaarlijk op laten drukken : "Bid voor de ziel van wijlen Jef van Wannes van Dikke Speir". Sterven is helaas een zeer serieuze aangelegenheid, die eist dat men ook dan de gangbare officiële spelregels volgt. Al bij al zou je kunnen stellen dat de familienaam vroeger alleen opdook in geschreven en gedrukte teksten.
Want in de gesproken taal, in de dagelijkse omgang, werden de mensen van het dorp genoemd naar de struik waaruit ze gesproten waren, met de toenaam de familie eigen. En al klonk die toenaam wel eens hard of gek in vreemde oren, op het dorp zelf was het de gewoonste zaak van de wereld en bijna niemand voelde daarom zijn eksterogen steken. Deze volkse naamgeving stoelt op een eeuwenoude traditie, die trouwens aan de basis van al onze familienamen lag. Familienamen zijn immers niets anders dan toenamen die burgerrecht hebben verworven en erfelijk zijn geworden. Wie vandaag De Cuyper heet, mag er absoluut zeker van zijn dat hij op zijn minst vijfhonderd jaar geleden een voorvader in rechtstreekse mannelijke linie heeft gehad die kuiper was. En was de toenaam van je voorvader in die dagen "De Langhe, De Corte, Schevenels of Biebuyck", dan zit jij nog altijd met die achternaam opgescheept, ook al heb jij nu géén scheve hals of géén bierbuikje. Haalt een De Corte van vandaag gemakkelijk 1,90 m, er is niets aan te doen : hij zal als een De Corte sterven.
De nog levende toenamen zijn van latere datum en krijgen nooit meer de kans om officieel te worden. Toch zijn ze uit hetzelfde vaatje getapt als de familienamen en kunnen op dezelfde wijze worden ingedeeld. Zijn ze niet zo oud, ze kunnen toch geslachten lang meegaan. Voor Pamel hebben we dat reeds bewezen (1), maar

---

(1) G. VAN HERREWEGHEN, Honderd Pamelse Toenamen, Extranummer 1980 van het Davidsfonds Roosdaal.

het Okegemse voorbeeld dat straks uit de doeken wordt gedaan, heeft eveneens een geschiedenis van meer dan twee eeuwen achter de rug. Hoe bedaagder de spreker, hoe meer hij nog gebruik maakt van deze volkse appellatieven om mensen en struiken te benoemen. Want onder invloed van een reeks moderne factoren zit er de laatste decennia sleet op dit aloude soort van naamgeving. Wat niet belet dat er nog heelwat gevestigde toenamen blijven voortleven, want ze zijn taai als peeën op het land.
Je hebt toenamen van alle aard en soort. Ze kunnen herinneren aan de voornaam van vader, grootvader of overgrootvader ; aan het beroep dat hij heeft uitgeoefend ; aan de plaats waar hij heeft gewoond (huis, hoeve, herberg, toponiem) ; aan een lichamelijk kenmerk (eigenschap of handicap) of aan een morele hoedanigheid of onvolkomenheid. Niet zelden werd de toenaam gegeven tijdens de jeugdjaren, want de eigen speelkameraden zijn nooit bang geweest om al dan niet gewettigde appellatieven voor hun makkers te verzinnen. Af en toe bleven die hangen. Ze gingen niet alleen een heel mensenleven mee, ook de kinderen en kindskinderen zaten ermee. Doorgaans was dat niet zo erg, maar soms klonk die toenaam al eens schelms, stekelig of kwetsend. Ertegen ingaan was vechten tegen de bierkaai. Nu, onder de familienamen is die categorie ook flink vertegenwoordigd. Denk aan "Clopterop, O, Windey, Muysewinckel, Platvoet, Piedboeuf, De Roover, Langohr, Coevoet, Langerock, Buyck, Spillebeen, Magermans, Crommelinckx, Pissens, Croquet, Vetsuypens ..." en dergelijke meer. Wie zo heet, zou allicht een andere achternaam hebben gekozen, indien hij daartoe de kans had gekregen ; maar anderzijds maken de rechtmatige bezitters van zulke familienamen zich weinig zorgen, hoop ik. Met toenamen zou dat ook moeten zijn.
Zoals elke familienaam heeft elke toenaam dus zijn historische achtergrond. Daar wilden we toe komen. Soms is die niet meer te achterhalen, meestal wel. In ieder geval was de toenaam tot voor kort persoonlijker en raker dan de familienaam. Wie vroeger in Okegem aanlandde op zoek naar een Frans Vernaillen, liep gevaar op een verkeerde bel te duwen. Maar had die vreemdeling naar "Sissen uit de Kongo" gevraagd, dan was alle twijfel geweken en zat de nam vijf minuten later in een café aan het station. Want in het dorp en daarbuiten stond alleen dié Frans Vernaillen als

"Sissen uit de Kongo" bekend.
Op speurtocht gaan naar de oorsprong van de nog gangbare dorpse toenamen is een boeiende bezigheid die soms verrassende resultaten oplevert. Want nu en dan is de toenaam een interessant historisch litteken. Hij wekt een vermoeden en wijst een mogelijk spoor. Dat vermoeden groeit tot een zekerheid als het gaandeweg wordt gestaafd door mondelinge overlevering, cartografische gegevens, notariële akten of ander archiefmateriaal. In Okegem is daar een typisch voorbeeld van, enig in zijn soort. Het leidt daarenboven tot een stuk dorps- en familiegeschiedenis die ons meer dan 250 jaar terugvoert in de tijd. Het is een specifieke toenaam die uit een even belangwekkende toenaam is gegroeid. Geen zinnig mens kan er zwarigheid in zien, als we de oorsprong en de verklaring ervan willen blootleggen.

Zowel Gustaaf de Boitselier als zijn broer Jean, beiden reeds lang ter ziele, werden in de dorpse terminologie als "Staaf en Jeangsken uit den Hist" bestempeld. Die toenaam willen we achterna. Meteen is gezegd dat deze bijdrage in hoofdzaak over "den Hist" gaat en over de Pamels-Okegemse familie die er twee eeuwen naar genoemd werd. Misschien is de titel ietwat misleidend, maar dat was dan opzettelijk. Hij vervult zijn functie van blikvanger. En de lange inleiding over de toenamen was bedoeld als aperitief. Feitelijk wordt het een tweeluik : enerzijds werd gezocht naar alles wat met de "HURST" verband houdt (ligging, betekenis, omvang, eigenaar, feodale en parochiale status ...) ; anderzijds krijgen de bewoners ervan de volle aandacht, in het bijzonder de reeds genoemde familie van wie het stamhuis ter plaatse stond.

A. DE HURST.

Eigenlijk zouden we kort kunnen zijn en zeggen dat de familie De Boitselier vier geslachten lang op een perceel grond heeft gewoond aan de Okegemse zijde van de Dender, vlak tegen de rivier, in een huis dat tevens herberg en jeneverstokerij was en al lang is verdwenen ; dat huis en erf tot in de loop van vorige eeuw tot Pamel en Brabant behoorden, wat insluit dat de eerste generaties De Boitselier Pamelaars en Brabanders waren ; dat diezelfde grond tot

na de eerste Wereldoorlog de persoonlijke eigendom van de heren van Pamel of van hun afstammelingen was ; dat bovengenoemde partij sinds jaar en dag "DE HURST" heet en dat wie er geboren en getogen was ipso facto als "uit den Hist" werd bestempeld. Aldus is de titel reeds verklaard. Wie daaraan genoeg heeft, mag gerust afhaken, zijn pijp stoppen of zijn duiven gaan melken. Wat volgt is niets anders dan een omstandige behandeling van alle elementen op basis van het verzamelde archiefmateriaal.

Wat is een HURST ?

Het eigenlijke woord is dus "HURST", maar het lokale dialekt heeft geen weet meer van de aanvangs -h, vervormt de korte "u" gewoonlijk tot "i" (Sis, Gist, twee aa Tirken en al lank nimme nichter, sikkelden oemgelikkiglek in de pit) en stoot ook de "r -d, -t en -s. Denk aan best (borst) ges (gras), vaut (vaart), vesschoeët (voorschoot), ves (vers), kauten (kaarten), ket (kort) en dergelijke meer. Wat erop neerkomt dat van de vijf oorspronkelijke letters van "hurst" er amper drie in de gewesttaal overbleven. Ook al een vorm van inleveren.

Van groter belang dan de uitspraak is de woordbetekenis. Alhoewel de huidige begripsinhoud niet noodzakelijk parallel loopt met die van eeuwen geleden toen de plaatsnaam werd gegeven, toch keken we ook uit naar wat moderne woordenboeken ons vertellen. Van Dale vermeldt de Vlaamse vorm "hurst" niet, wel het Noordnederlandse ekwivalent "horst" en verklaart : 'een stuk hogere grond, gewoonlijk zandgrond, al dan niet met laag hout begroeid ; hellende berm langs een vaart (Zn.) ; roofvogelnest'. Verschueren beperkt zich tot de hoofdbetekenis : 'eigenlijk hoogte ... streek van hogere (zand)grond met struikgewas bezet'. Wat het woord in de Middeleeuwen betekende, treffen we aan bij Verdam. Zijn verklaring is interessanter, omdat de begripsinhoud van toen zou moeten overeenstemmen met de specifieke toestand van het perceel in de tijd dat de plaatsnaam gestalte kreeg. We stellen echter vast dat Verdams omschrijving van 'horst-hurst' niet veel afwijkt van de hedendaagse : 'struikgewas, kreupelhout, bosschage, groot en ruw nest van een roofvogel' (2). Ook bij gekende toponymisten zijn we te

---

(2) J. VERDAM, Middelnederlands Handwoordenboek, s.v. 'horst-hurst'.

rade gegaan. M. Gysseling leidt 'horst' af van het Germaanse 'hursti' dat 'beboste opduiking in moerassig terrein' betekent (3). J. de Vries interpreteert : 'in het middelnederlands stuikgewas en in plaatsnamen vaak een bos aan een helling' (4). In zijn verklaring van een bonte reeks Noordnederlandse familienamen met 'horst' als hoofdbestanddeel, heeft P.J. Meertens het over 'kreupelhout, met kreupelhout begroeide hoogte' (5).
Dat het hurst-toponiem in onze streken geregeld opduikt, bewees J. de Brouwer die het alvast signaleert in Aalst, Lede, Hofstade, Opwijk, Beersel en Godveerdegem. In zijn 'Toponymie van Hofstade' licht hij toe dat de aldus genoemde partij met kreupelhout was begroeid. In zijn verklaring treedt hij Lindemans bij die voor Opwijk sprak van 'een woest stuk grond met laagstammig hout begroeid'. In zijn 'Toponymie van Lede' opteert De Brouwer voor de omschrijving van Gysseling 'beboste opduiking in moerassig terrein' (6).
Ogenschijnlijk lopen de diverse verklaringen al eens uiteen, maar in werkelijkheid hebben ze veel gemeen. Hoofdelement blijkt de begroeiing met struikgewas te zijn ; een tweede element dat haast telkens terugkeert, is de ietwat hogere of hellende ligging van het terrein.
Rekening houdend met het feit dat de Pamels-Okegemse hurst tegen de Denderoever aanlag en oorspronkelijk misschien wel een eilandje binnen een verdwenen rivierarm vormde, zijn we ertoe geneigd de uitleg van Gysseling te onderschrijven en de Hurst te zien, in de periode dat hij zijn naam kreeg, als een 'beboste opduiking in moerassig terrein'. Of een bosje van struikhout op de Denderbarm.
Er is nog een bijkomende reden waarom deze verklaring de voorkeur verdient. Inderdaad, het woord hurst leeft in het plaatselijke dialect nog steeds voort in twee gewijzigde betekenissen, die toch

---

(3) M. GYSSELING, Toponymisch Woordenboek, Deel 1, blz. 513.

(4) J. DE VRIES, Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse Plaatsnamen, blz. 82.

(5) P.J. MEERTENS, De betekenis van de Nederlandse Familienamen, blz. 45.

(6) J. DE BROUWER, Toponymie van Hofstade, blz. 68 ; en Toponymie van Lede, Land van Aalst, Xe Jg. (1958), blz. 259.
Voor beide gemeenten vermeldt de auteur de vormen 'horst' in 15e en 16e eeuw en later 'hurst'. Onze vindplaatsen zijn niet zo oud. Tussen 1623 en 1827 hebben we het woord 30-40 maal aangetroffen. Onveranderlijk was de spelling "Hust".

elk één basiselement van de oude begripsinhoud hebben bewaard :

A. Als collectivum of als verzamelnaam voor een hele partij struikgewas, is hurst (of ist) in de gewesttaal niet meer gekend ; maar het wordt nog vrij courant gebruikt voor 'struik'. Misschien in steeds mindere mate in de betekenis van houtachtig laag bosgewas, maar veeleer voor allerlei bloemstruiken en bepaalde veld- en tuinplanten, liefst voor 'struikende', vertakkende exemplaren : "ne schonen ist pioenen, nen ist sjalotten, tien isten petatten, nen ist jetbezen, nen ist breembezen, op den bern stond nen ist flierenhaat". Met andere woorden, het begrip 'struik' is er nog, maar het heeft zich verplaatst van het bos naar de akker, de moes- en bloementuin.

B. De tweede dialectische betekenis van hurst (ist) beklemtoont nóg steeds de hogere ligging en stemt overeen met 'veld- of wegberm'. Vaak wordt het woord dan gekoppeld met 'kant', vroeger een synoniem van hurst, zodat 'istkant' gerust als een pleonasme kan worden beschouwd. Iedereen in de streek weet best wat er bedoeld wordt als men zegt dat ze met hun drieën "op den ist of op den istkant" zaten of dat "de istkanten nog moesten worden afgemaaid". Telkens gaat het om een talud, een straat-, veld- of weideberm, nu al dan niet met struikgewas begroeid maar vroeger praktisch altijd.

Deze betekenis herinnert trouwens aan aloude landbouwkundige praktijken, toen de hursten met hoogstammige bomen of met struikgewas werden beplant, zodat we er de twee essentiële begripselementen van het oude woord in terugvinden. We laten Paul Lindemans de zaak toelichten : "De meersen en weiden waren, het hele Vlaamse land door, omheind door een aarden wal ... men noemde hem 'gracht, heim, in West-Brabant hurst, kant, barm'. Hij was, althans in West-Brabant en de Denderstreek, steeds beplant met opgaande bomen of met knotwilgen, of anders levende hagen" (7). Die hursten of bermen dienden door de pachters geregeld te worden opgehoogd of "opgehurst". Ook in de pachtboeken van de abdij van Ninove komt die verplichting telkens terug. Vaak wordt eveneens bepaald wanneer

---

(7) P. LINDEMANS, Geschiedenis van de Landbouw in België, Deel I, blz. 366.

de huurder binnen zijn pachttermijn tot nieuwe aanplantingen op de hursten of bermen moet overgaan ; zelfs het aantal poten en de boomsoort staan vermeld. Al dient te worden toegegeven dat de Ninoofse paters die de pachtkontrakten opmaken, het woord hurst normaal niet gebruiken, wel een synoniem. Allicht kwamen ze uit een streek waar dié benaming niet gekend was.
Een specifieke Westbrabantse term, zegt P. Lindemans, en zijn voorbeelden getuigen het : de pachters "moeten die weiden ende bempden wel riolen ... en die canten, hursten ende bermen behoorlijck opgeset laeten" (Sint-Martens-Bodegem 1655) ; ze moeten "de kanten ophursten op hunne vorige forme" (Lombeek 1787) ; de pachter "is gehouden de hustkanten vande goederen op te setten ende te vermaecken" (Sint-Katharina-Lombeek 1753) (8). Dat de term ook in Pamel mondgemeen was en dat bossen eveneens werden uitgebermd, lezen we in een tekst van 1647. Jan de Haen en Jan de Bonte worden uitbetaald, nadat ze een groot aantal poten hebben geplant op de goederen van de heer Quarré "ende de bosschen opgehurst" (9).

Waar ligt de Pamels-Okegemse hurst ?

Als je van Okegem-kerk naar de Denderbrug opklimt, zie je beneden aan de linkerzijde van de wegberm, vlak vóór de brug en gestrekt tegen de vaartgracht, een perceel grond, deels weide (achteraan) en deels moestuin (vooraan), waarop ook enkele notelaars en een paar andere fruitbomen staan. Tegen een boom ligt een stapeltje bakstenen die vlijtige spitters in de loop der jaren ter plaatse hebben opgedolven en terzijde gelegd. Het zijn stomme getuigen van wat hier besproken wordt. Ze vormden immers de fundamenten van een sinds lang verdwenen huis op dezelfde plek, waarin de familie De Boitselier zo lang heeft gewoond. Want dit perceel dat nu met de Blekerstede of Bleek versmelt, is inderdaad de HURST. Achteraan valt het donkere groen van enkele elzestruiken op, een litteken in het landschap. Ze zijn de laatste resten van de oude grens tussen Hurst en Bleek, beide eigendom geworden van de familie Van der Perre aan de overkant van de berm. Een goed deel van de oorspronkelijke grenslijn is echter uitgewist, nadat Hurst en Bleek door

---

(8

(9) A.R.A., Schepengriffie Pamel, nr. 9835.

eenzelfde persoon waren aangekocht en samengevoegd. Geen scheivoor meer, geen doorlopende afbakening met een rij elzestruiken zoals vóór de aankoop. Om de Hurst aan die zijde zuiver af te lijnen, zou men er een landmeter bij moeten halen. Verder is het meer dan waarschijnlijk dat de Hurst in het midden van vorige eeuw werd aangevreten bij het kanaliseren van de Dender en het graven van de vaartgracht die evenwijdig loopt met de rivier (10). Wat na die fameuze waterwerken van de Hurst overbleef, had de vorm van een bijlstuk, vertelt mevrouw Van der Perre. Een gekende benaming voor een perceel met een uitspringende stompe hoek. Maar in hetzelfde huis sprak men eveneens van een bladvorm, wat toch lichtelijk anders is. Hoe ook, beide termen wijzen op een onregelmatige lijn aan de zijde van de Bleek.

Op bijgaand plan is de ligging van de Hurst overduidelijk. Hij zit in de greep van de Bleek. Je moet je alleen indenken dat er nog lang geen brug ligt, dat de Dender een riviertje is met een maximale doorsnee van dertien meter, dat de weg naar het water niet klimt maar zachtjes afhelt, dat de Rijtgracht tegen de Hurst in de rivier uitmondt en dat er een huis staat op de grond waar de kolen van Jozef Van der Perre nu aan het kroppen zijn.

Vermoedelijk was de Hurst omringd door een gracht zoals de meeste meersen in het Dendergebied. Veel wijst er zelfs op dat hij oudtijds was omspoeld door een arm van de Dender. Die zijn er immers overal geweest. Als Jan de Neve, abt van Ninove, in 1667 over de Hurst schrijft, noemt hij hem "parva insula in fluvio tenerae", een klein eiland in de Dender. Wat verder bezigt hij het woord "insulula", wat eveneens eilandje betekent (11).

En de Okegemse pastoor Herman Berghs die een goed latinist was, heeft het bij herhaling over "alluvies", als het over diezelfde Hurst gaat. Eigenlijk betekent dit woord in eerste instantie "overstroming of overgestroomd water", maar hij zal wel alluviaal, aangeslibd land hebben bedoeld. Grond die op het water was gewonnen (12).

Dat aanslibbing en eilandvorming in stroomgebieden vroeger niet denkbeeldig waren, wordt o.a. gestaafd door een cijnsboek van

---

(10) Vóór de kanalisering van de Dender mondde de Rijtgracht die het water van de Venningen afvoert, in de Dender uit ter hoogte van de Hurst. Als gevolg van de hogere waterstand in de nieuwe Dender kon de beek zijn water ter plekke niet meer kwijt en moest worden doorgetrokken tot in Denderleeuw om uiteindelijk te kunnen lozen.

(11) R.A.G., Abdij Ninove, nr. 6, blz. 27 (Abdijkroniek).

(12) R.A.G., Parochieregisters Okegem, passim tussen 1725 en 1740.

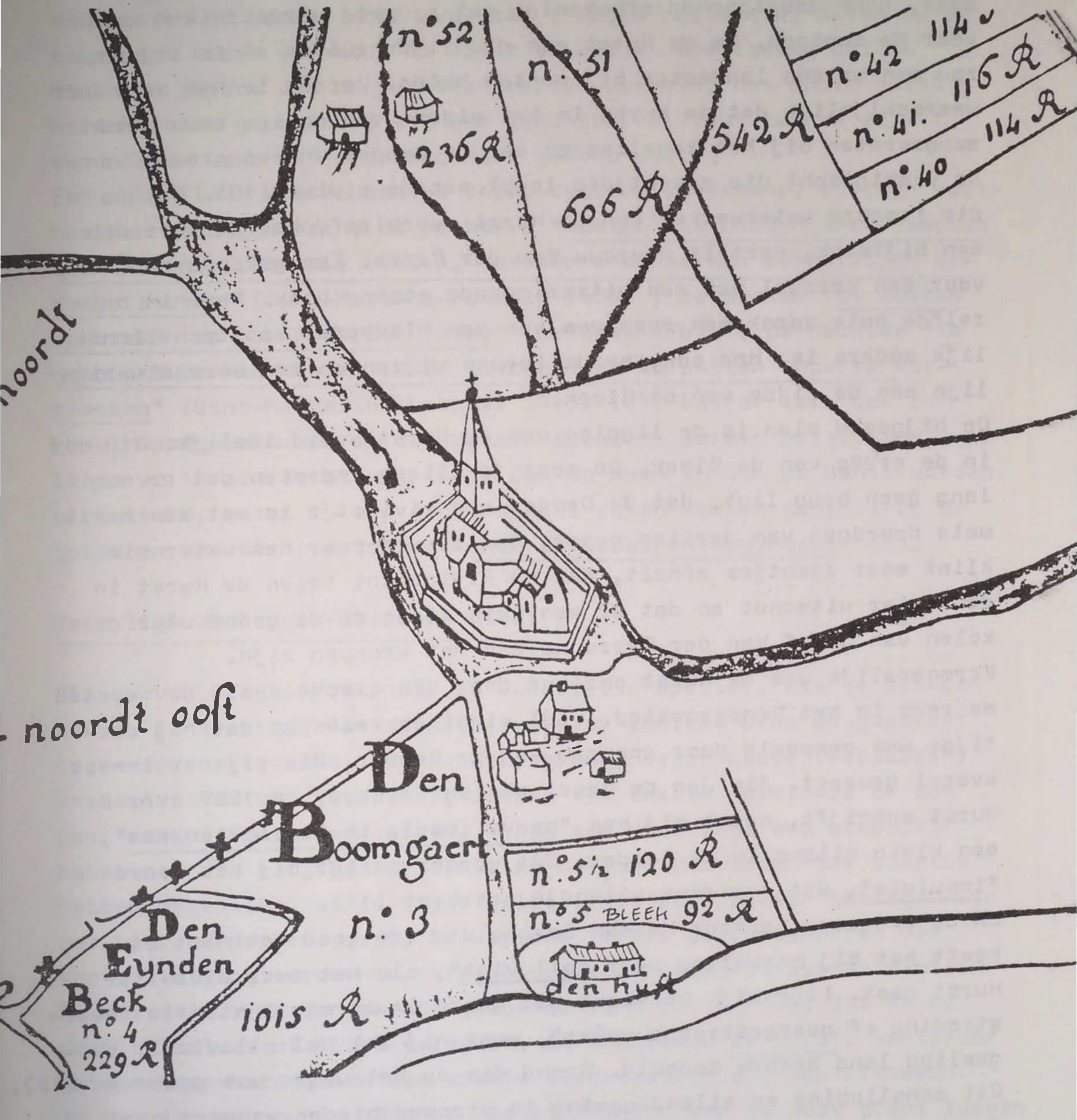
n°52
n°51
236 A
606 A
542 A
n°42 114 A
n°41. 116 A
n°40 114 A
noordt
noordt oost
Den
Boomgaert
n°3
Den
Eynden
Beck
n°4
229 A
101s A
n°5½ 120 A
n°5 BLEEK 92 A
den hut

1391, waarin twee eilandjes worden vermeld nabij het kerkhof te Pamel, al kan het woord in die dagen ook gewoon 'weiland' betekenen dat op het water was gewonnen (13). Nog duidelijker en algemener is het verslag van de Gentse schepenen, daterend van 1423 en betrekking hebbend op de bevaarbaarheid van de Dender. Men leest er dat de bodem steeds meer verzandt en dat zich op talrijke plaatsen eilandjes hebben gevormd. In de bochten van de stroom groeien nieuwe "anwerpe", aanslibbingen die de aanpalende eigenaars inpalmen en beplanten (14). De Hurst zal dus zeker geen uitzondering zijn geweest.

De grootte van de Hurst.

Tweemaal kwam in de vindplaatsen de oppervlakte ter sprake. Volgens landmeter Philips de Dijn mat de Hurst in 1644 precies 37 roeden : "Den hust wesende eenen Cheijns in Pamel geleghen met twee zijden de bleeckerste is groot ...". In de tekst staat er inderdaad geen grootte geboekt, misschien omdat het stuk tot Pamel behoorde en de genummerde stukken alleen op het abdijbezit binnen Okegem betrekking hebben ; maar op de bijgaande kaart staat de oppervlakte toch ingeschreven : 37 roeden (15). Omdat alle andere percelen op Ninove of Okegem liggen, mogen we gerust onderstellen dat ook de grootte van de Hurst in de gangbare maat van die gemeenten is uitgedrukt. In ons modern metriek stelsel komen die 37 roeden overeen met 11 a 37 ca. Een klein halfdagwand (16).
Dat de becijfering van De Dijn in Vlaamse maat is gebeurd, wordt nog gestaafd door een tweede tekst, ditmaal uit het Pamels archief dat de grootte natuurlijk in Pamelse roeden uitdrukt. Als Joanna de Duffeleer in 1720 de Hurst pacht, vernemen we dat de oppervlakte 45 roeden is (17) of ca. 11 a 50 ca. Tussen beide landmeters schijnt er dus een verschil te zijn van 13 ca of 13 vierkante meter, maar dergelijke afwijkingen waren gewone kost in die dagen.
Wat bleef er nog over van de Hurst na de kanalisering van de Dender ?

---

(13) A.R.A., Archief de Merode, nr. Ca. 2265, blz. 7.
(14) H. VANGASSEN, Geschiedenis van Ninove, Deel I, blz. 31.
(15) R.A.G., Abdij van Ninove, nr. 60 (Kaartboek).
(16) De Okegemse roede mat 30, 7456 ca, de Pamelse was kleiner : 25,5572 ca.
(17) A.R.A., Schepengriffie Pamel, nr. 9837.

Bij de verkoop van het stuk in 1921 blijkt dat het nog amper 7 a 80 ca meet. Als we de oppervlakte van 1720 als vertrekpunt nemen, dan was er een verlies van 3 a 70 ca of van 370 m^2. Dat schijnt in eerste instantie het gevolg van het graven van de Dendergracht en de aanleg van een pad tussen beek en rivier.

De Hurst was Brabants.

Zoals uit een vorige passage al bleek, was de Hurst Brabants grondgebied. Philips de Dijn is klaar : "Den hust wesende eenen Cheijns in Pamel geleghen ... is toebehoorende de heeren van Pamel". Maar niet alleen De Dijn weet ons dat te vertellen. Men kan eveneens het getuigenis inroepen van de pastoors van Okegem in hun parochieregisters, van het abdijarchief, van de Pamelse schepengriffie en van menige oude kaart, al is de vorm van de Hurst op die kaarten niet altijd identiek. En de persoonlijke eigenaars van het stuk waren de achtereenvolgende heren van Pamel en hun nazaten. Eeuwenlang hebben ze het perceel verpacht.
Wie er kwam wonen, werd meteen Pamelaar, stond onder de jurisdictie van de Pamelse wet en betaalde in Pamel zijn belastingen. Geraakte hij in een proces verwikkeld - wat gebeurd is - dan deed de Pamelse schepenbank uitspraak. Het betekent dat de drie oudste generaties van de familie De Boitselier geboren en getogen Pamelaars waren, al woonden ze over de Dender. Dat betekent nog dat de Hurst het enige plekje Brabants rechtsgebied op de linkeroever van de Dender was, een toestand die blijft voortbestaan tot in de loop van vorige eeuw. Toen zijn er grenscorrecties geweest, waarover straks meer.
Het is dus vrij natuurlijk dat Jan en Adriaan de Duffeleer in 1703 door de baljuw van Pamel worden geverbaliseerd, omdat ze in weerwil van de plakkaten brandewijn hebben gestookt op den Hurst (18) ; dat Joanna de Duffeleer in 1720 de Hurst·pacht van graaf de Coupigny, heer van Pamel, die de akte met brede zwier ondertekent (19) ; of dat Antoon de Boitselier die op de Hurst woont, in 1775 door zijn broers voor de Pamelse wethouders wordt gedaagd in verband met een betwiste erfenisregeling (20).
In de 17e eeuw heeft de abdij een poging gedaan om de Hurst in de wacht te slepen. De nabije Bleek was reeds van haar (92 roeden),

---

(18) A.R.A., Archief de Merode, nr. 1528, blz. 30.
(19) A.R.A., Schepengriffie Pamel, nr. 9837.
(20) A.R.A., Schepengriffie Pamel, nr. 6519.

evenals de meers tussen pastorietuin en Bleek (22 r.). Aan de overzijde van de weg was het Hof te Voorde met de boomgaard die met een tip tot aan de Dender kwam, eveneens abdijbezit (426 r.), samen met een paar aangrenzende weiden. Alleen de Hurst ontbrak nog om er een gesloten blok van te maken. Omstreeks 1656 is er een mondelinge overeenkomst geweest tussen de abt Christiaan Roelofs en de vrouwe van Pamel Anna de Croij, weduwe van Claudius de Coupigny. Laatstgenoemde ruilde de Hurst tegen een partij land aan de Kamstraat te Pamel, tegen de boomgaard van haar kasteel. Die grondruil schijnt ook enkele jaren effectief te zijn geweest, maar werd nooit geakteerd en ondertekend.

In 1666, toen de initiatiefnemers beiden reeds overleden waren (21), laat de nieuwe vrouwe van Pamel, Agnes Bernadina de Montmorency, aan de abt Jan de Neve weten dat ze helemaal niet akkoord gaat met de geplande schikking en dat ze het perceel tegen de waarde van het kasteel aan de abdij terug overdraagt. De abt die zich niet kan beroepen op gesigneerde papieren, kan niet anders dan hetzelfde doen met de Hurst, zodat alles bleef zoals vroeger. Vermoedelijk had de abdij de gracht tussen Bleek en Hurst reeds laten dichten om er één geheel van te maken, want op aandringen van de Pamelse schepenen moet ze de scheisloot weer openmaken, op haar kosten (22).

Tot na de Eerste Wereldoorlog behoorde de Hurst aan de nazaten van de Pamelse heren. Over de familie de Merode was al het oude heerlijk goed in handen gekomen van de Franse hertogelijke familie de Lévis-Mirepoix (Puttenberg, Ledeberg, Berchembos, de Kam, de kasteelweide, de Hurst en vele andere verspreide percelen). Na W.O. I liet Philomène de Lévis-Mirepoix al haar gronden in Pamel, Liedekerke en Okegem verkopen. Op 17 mei 1921 veranderde ook de Hurst van eigenaar. Koper was Jozef van Isterdael (nu huis wed. Frans van der Perre-Van Isterdael). Hij mat nog 7 a 80 ca. Kadasternummer 802 bis. Notaris Michiels van Lombeek schreef de akte (23).

---

(21) Christiaan Roelofs overleed in 1657, Anna de Croij op 22 juli 1664.

(22) R.A.G., Abdij Ninove, nr. 6, blz. 21 en 27v.

(23) Vriendelijke dank aan de familie Van der Perre-Van Isterdael voor de bekomen inlichtingen.

Een Brabants bruggehoofd ?

Als je de Hurst op een grotere kaart ziet liggen (b.v. op de Ferrariskaart waar hij trouwens een ietsje te groot getekend staat), precies in de hoek waar eertijds Vlaanderen met Liedekerk, Borchtlombeek en Teralfene als een wig in het hertogdom drong, zou men al eens aan een mogelijk Brabants bruggehoofd gaan denken, aan een gewild en belangrijk strategisch punt uit een middeleeuwse verdedigingsgordel. We geloven echter niet dat de Hurst Brabants was en bleef om strategische motieven, al hebben we dat vroeger wel eens als zodanig vooropgezet. Had er ooit een waterburcht gestaan zoals op menige plaats langs de Dender, dan zou men met meer reden die thesis kunnen verdedigen, maar naar ons weten is daar nergens sprake van.
De aanwezigheid van een smalle strook Pamelse grond aan de overzijde lijkt ons veeleer het gevolg van een verschuiving van de Denderbedding, op een natuurlijke of kunstmatige wijze. Daareven werd reeds onderstreept dat het ontstaan van de Hurst te maken had met de primitieve loop van de rivier. De Hurst was Brabants, eenvoudig omdat hij eeuwen geleden in een bocht of arm van de Dender lag en Pamel natuurlijkerwijze tot aan de Bleek reikte. In de loop der eeuwen heeft de rivier zich teruggetrokken in haar bedding, zodat er een reep Pamels grondgebied aan de overzijde kwam te liggen. Dat deze wijziging in de loop ook het gevolg van een menselijke ingreep kan zijn geweest, blijkt o.a. uit de machtiging die de koning van Spanje in 1640 verleende om de Dender van Ath tot Dendermonde uit te diepen, te verbreden en op vele plaatsen recht te trekken (24).
Een drietal bedenkingen die de stelling van een beddingwijziging in oostelijke richting nog aannemelijker maken :

- Vooreerst zijn er reeds genoemde Latijnse omschrijvingen voor de Hurst - insula, isulula, alluvies - die alle op aanslibbing en aanwas wijzen, op grond die op het water werd veroverd.
- Dan is er de benaming Blekerstede, later verkort tot Bleek, een plaats waar Okegemse vrouwen - of waren het wevers ? - hun linnen te bleken legden na het in de Dender gewassen en ge-

---

(24) H. VANGASSEN, Geschiedenis van Ninove, Deel I, blz. 36.

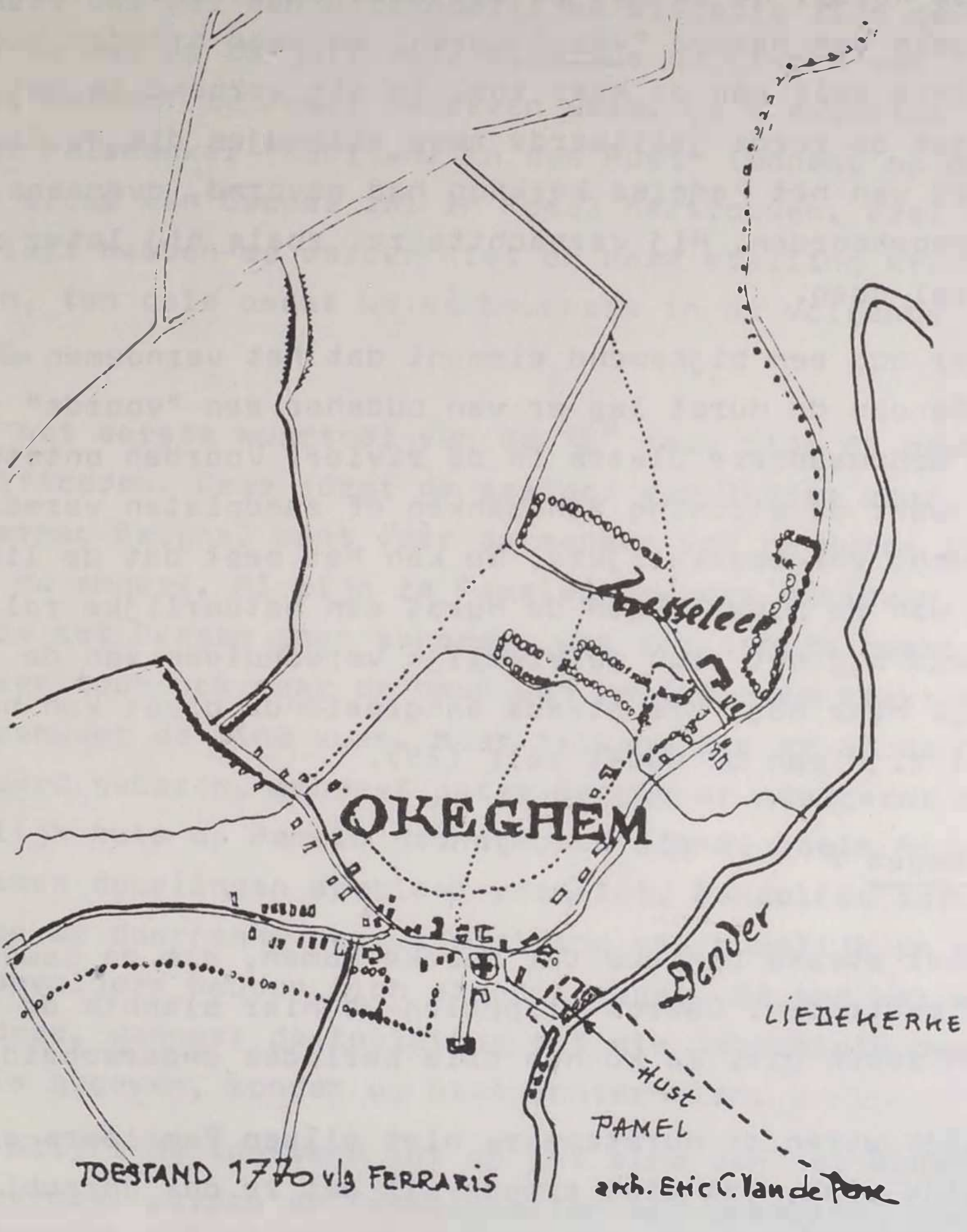
Asselee
OKEGHEM
Dender
LIEDEKERKE
Hust
PAMEL
TOESTAND 1770 v/g FERRARIS
arch. Eric C. Van de Perre

spoeld te hebben. Het zou toch maar logisch zijn dat dit toponiem is ontstaan toen de rivier de Bleek nog bespoelde. Met andere woorden, de Blekerstede moet in den beginne in haar volle lengte tegen de stroom hebben aangelegen.

- Merkwaardig is ook dat precies de heren van Pamel eigenaar zijn van de Hurst. Nu is het zo dat door aanslibbing vrijgekomen gronden van nature "vaag" waren, en vage gronden hoorden door hun aard zelf aan de heer toe. In dit verband is het ook tekenend dat de reeds geciteerde twee eilandjes die de Dender in de buurt van het Pamelse kerkhog had gevormd, eveneens aan de heer toebehoorden. Hij verpachtte ze, zoals hij later met de Hurst zal doen.

Mogelijk is er nog een bijkomend element dat het vernoemen waard is. Ter hoogte van de Hurst lag er van oudsher een "voorde" (Idevoorde), een doorwaadbare plaats in de rivier. Voorden ontstonden normaal daar waar de stroming zandbanken of zandplaten vormde, wat de overtocht vergemakkelijkte. Nu kan het best dat de ligging en de omvang van de plaat tegen de Hurst een natuurlijke rol hebben gespeeld bij het zich geleidelijk verschuiven van de Denderbedding. Meer nog, die steeds aangroeiende plaat kan het begin geweest zijn van de Hurst zelf (25).

Parochiaal Okegem ?

De kwestie moet straks opnieuw ter sprake komen, als de bewoners van de Hurst aantreden. Daarom stippelen we hier slechts de algemene gang van zaken uit. We kunnen drie periodes onderscheiden.

1. Aanvankelijk waren de Hurstenaars niet alleen Pamelaars op het gemeentelijk vlak, het ziet ernaar uit dat ze ook parochiaal met Pamel verbonden waren, al konden ze van in hun deurgat de pastoor van Okegem in zijn tuin horen hoesten. Waarschijnlijk gingen ze dus in Pamel naar de mis, werden er gedoopt en be-

---

(25) We zien de Dender te veel zoals hij daar nu stroomt, op een artificiële manier steeds vol gehouden door de sluizen. We moeten hem zien zoals hij was in de meidagen van 1940, toen alle sluizen dagenlang opengestaan hadden. Op sommige plaatsen was het water amper een paar meter breed. Een grote beek. Je kon er gemakkelijk doorwaden. Tot vóór de kanalisatie (1863-1867
rok opschortte, kon men op bepaalde tijdstippen te voet naar de andere oever. Er zal toen ook niet zoveel slijk zijn geweest, omdat de stroming sterker was.

pastoor van Okegem in zijn tuin horen hoesten. Waarschijnlijk gingen ze dus in Pamel naar de mis, werden er gedoopt en begraven. Die stand van zaken leiden we af uit de Pamelse parochieregisters, waarin een brave pastoor zo vriendelijk is geweest de Hurst een paar maal te vernoemen naar aanleiding van een overlijden, terwijl hij anders nooit enige gehuchtsnaam inschrijft. Het moet dus wel een uitzonderlijke situatie zijn geweest. Zo lezen we dat op 28 juli 1633 Nicolaus de Clerck van "op den Hust" op het kerkhof te Pamel begraven werd. Op 6 augustus 1647 volgt Gaspar Pelsmacker "habitans in den Hust" (wonend op de Hurst). En de vrouw van Gaspar zal in Pamel hertrouwen. Veel meer bewijsmateriaal hebben we verder niet om onze stelling kracht bij te zetten, ten dele omdat we de bewoners in de volgende jaren niet kennen.

2. In het eerste kwartaal van de 18e eeuw zijn de bewoners alweer te identificeren. Daar zorgt de pastoor van Okegem voor, te beginnen met Herman Berghs. Want voor de mensen van de Hurst liggen de zaken nu anders. Al zijn ze Pamelse burgers gebleven, parochiaal zijn ze tot Okegem gaan behoren, wat een beetje begrijpelijk was. Ze keken toch ook naar de haan van de Okegemse kerktoren om te zien vanwaar de wind kwam. Maar telkens als er op de Hurst een kind werd geboren, schreef pater Berghs er nauwgezet bij dat het ouderlijk huis op Pamels grondgebied stond, zoals hij ook de Impegemse dopelingen speciaal vermeldt. Eenzelfde toelichting krijgen we doorgaans naar aanleiding van huwelijk en overlijden. Zijn opvolgers houden zich aan die regel, de ene wel wat beter dan de andere. Wanneer de toelating tot die parochiale overgang precies is gegeven, konden we niet achterhalen.

3. Zo blijft de toestand tot op h
1797 evenwel worden de formaliteiten bij geboorte, huwelijk en overlijden verdubbeld. Het is niet langer de pastoor alleen die deze gegevens bijhield, ook de gemeente diende nu alles te akteren. Wat betekent dat, indien de gemeentelijke en parochiale status van de Hurst ongewijzigd bleef, de geboorten aldaar in de registers van de Pamelse Burgerlijke Stand opgetekend zouden moeten staan, terwijl de doop door de pastoor van Okegem zou zijn ingeschreven. Of dat altijd zo is geweest, is een andere zaak. De toestand lijkt

lijkt nogal verward. Misschien zou een systematisch onderzoek een klaardere lijn trekken. Maar ons komt het voor dat er zowel dopen in Pamel als in Okegem hebben plaatsgehad, terwijl het ook vaststaat dat de laatste geboorte op de Hurst, ingeschreven in de registers van de Burgerlijke Stand te Pamel, dateert van 1851. We komen erop terug.

Kanalisatie van de Dender.

De geschiedenis van de Hurst dwingt ons de kanalisatie van de Dender erbij te betrekken, omdat ze naar alle waarschijnlijkheid een beslissende rol heeft gespeeld bij het overhevelen van deze Pamelse strook grond naar Okegem. De precieze datum van overdracht hebben we nog niet gevonden, maar alles wijst erop dat er tussen Okegem en Pamel een ruil van gronden is geweest na de voltooiing van de werkzaamheden. Heel wat kronkels zijn toen weggesneden, ook op het traject dat aan beide gemeenten paalt. Een plannetje zal dat verduidelijken.

In de periode 1863-1867 zijn er belangrijke waterwerken aan de Dender uitgevoerd. Veel volk zal zijn afgezakt om een kijkje te nemen, want de mensen waren toen nog niet gespeend van een natuurlijke nieuwsgierigheid. Het project tot het verdiepen, verbreden en rechttrekken van de rivier lag al klaar sinds 1858 en werd in 1859 reeds goedgekeurd. Eerst in 1863 werd met de verwezenlijking gestart en in 1867 stond de nieuwe Dender alweer volledig open voor de scheepvaart. Hij had een breedte gekregen van 18 m tussen Ninove en Denderleeuw (26). De werken moeten op de plaatselijke bevolking zo'n indruk hebben gemaakt dat men sindsdien meer van "de vaart" sprak dan van de Dender. Een benaming die trouwens nog steeds mondgemeen is.

Tussen de Hurst en het kerkhof te Pamel werden drie kronkels weggewerkt. We vonden de loop van oude en nieuwe Dender samen terug op een kaart van Popp die zijn opmetingen deed in de periode zelf van de rechttrekking. Bedoeld fragment werd hier gereproduceerd (27). Ter verduidelijking hebben we er nog aan Pamelse zijde de Nieuwe Kaai op aangebracht, een doorsteek van veel latere datum.

---

(26) H. VANGASSEN, Geschiedenis van Ninove, Deel I, blz. 40.
(27) POPP, Parcellaire kaart van Pamel, van ca. 1865.

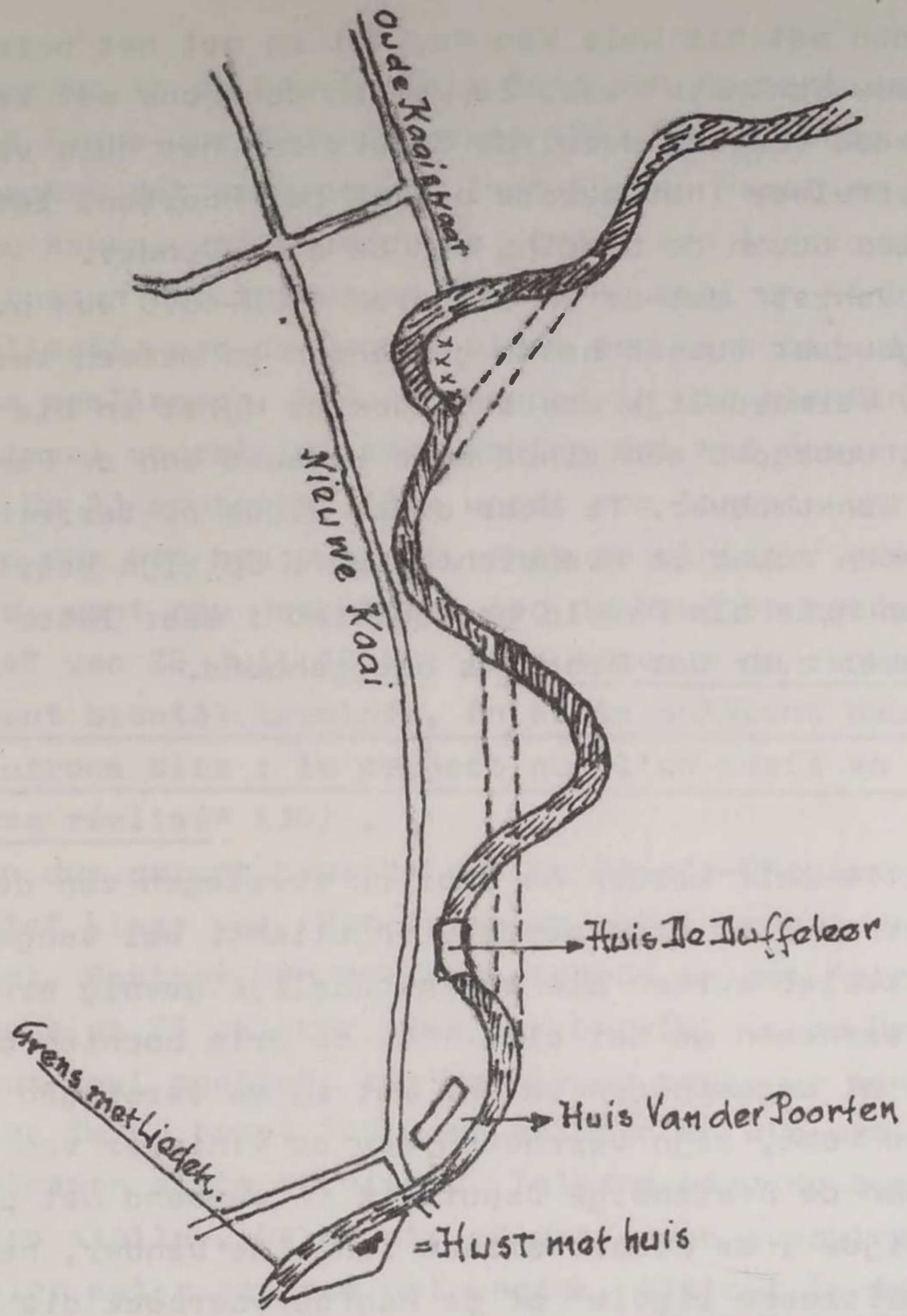

Je kan erop vaststellen dat weidegronden die voorheen op Okegem lagen, naar Pamel moeten zijn overgeheveld en omgekeerd. In Indianentaal gesproken, zou je kunnen zeggen dat beide dorpen nu bloedbroeders zijn geworden. Misschien is Pamel de grootste terreinwinst te beurt gevallen, vooral door het wegsnijden van een bocht die voordien tot tegen de zijgevel van de oude herberg "Het Schipken" liep. Aldaar staan nu vier-vijf huizen op Okegemse

grond, te beginnen met het huis Van Roy tot en met het huis dat vroeger "Het Nieuw Schipken" was. Ze werden door ons met kruisjes gemerkt. Nog steeds volgens dezelfde kaart zou het huis van wijlen Sis de Duffeleer (het eerste nà Van der Poorten) later gebouwd zijn precies boven de bedding van de oude Dender.
Het spreekt dus vanzelf dat er in de jaren 1860-1870 een overdracht van gronden is geweest tussen beide gemeenten en meteen tussen de twee provincies. Vermoedelijk was toen ook de Hurst in die ruil betrokken, zodat voorgoed een einde werd gemaakt aan de Pamelse "kolonie" op de linkeroever. Te meer omdat aldus de terreinafstand van beide gemeenten zowat in evenwicht bleef. Op zijn kaart tekende Popp nog Hurst en huis als Pamels grondgebied ; maar later vernemen we niets meer over dat Brabants bruggehoofd.

De eerste brug.

Over de kanalisatie zelf worden we door de verslagen van de Pamelse gemeenteraad niet rechtstreeks ingelicht. Wel vangen we echo's op van allerlei werken die een natuurlijk gevolg ervan waren. Terloops vernemen we dat eind 1864 de drie bochten op het genoemde traject al weggesneden waren. Wat in de verslagen echter meermaals aan bod komt, zijn verzoeken aan de minister van Openbare Werken of aan de Bestendige Deputatie in verband met plannen aan de Pamelse zijde : de nieuwe straat langs de Dender, het steken van de "maîtresse rigole" of de hoofdafvoerbeek die aanvankelijk langs de rivier had moeten lopen, de uitbreiding van de Kaai ter plaatse waar nu de firma Willems bouwmateriaal stapelt, en tenslotte de bouw van een brug die Okegem met Pamel zou verbinden (28).
Precies omdat de brug werd gebouwd vlak tegen de Hurst, daar waar lang voordien de oude voorde gelegen was, moet ze hier ter spraak komen. Ze heeft mede de geschiedenis van de Hurst bepaald, die ongetwijfeld nog eens werd verkleind door de aanleg van de hoge en brede wegberm.
Sinds 1854 was Pamel ,daarin gesteund door Lombeek en Lennik, een actie begonnen om te verkrijgen dat de straat van Belle-Alliance naar Kaai als een weg van groot verkeer zou worden aanvaard. Hun

---

(28) Gemeentehuis Pamel, Register van Gemeenteraadsverslagen, 1860-1870.

woordvoerder in de Provinciale Raad van Brabant was de Lennikse advokaat Frans-Jozef de Gronckel (29). Toen reeds werd de hoop uitgesproken dat er vroeg of laat tussen Pamel en Okegem een brug zou komen, zodat bedoelde straat een ideale verbinding zou worden tussen de steenwegen Ninove-Brussel en Ninove-Aalst.
De kanalisatie van de Dender biedt een kans bij uitstek om die droom te realiseren. Nieuwe stappen in die richting worden gezet, ditmaal vooral in samenwerking met het gemeentebestuur van Okegem. Op 13 september 1864 wordt een laatste verzoek, samen met een plan van het brugproject, naar de minister gestuurd. Niet vergeefs, want een jaar later lag de brug er reeds. We lezen in een brief van 26 juli 1865 : "les travaux de construction du pont ... seront bientôt terminés, en sorte qu'avant deux mois d'ici nous pourrons dire : le project que l'on avait en vue depuis 1854, se trouve réalisé" (30) .
We mogen dus gerust beweren dat de Pamels-Okegemse brug eind 1865 definitief klaar was. Dat lezen we ook in een overlijdensregister van Pamel. Pastoor Van Mollem noteerde er dat Petrus-Josephus Braeckmans op 29 oktober 1865 per ongeluk in de Dender verdronk "ad locum novi pontis", aan de nieuwe brug. De man was 55 jaar oud.
Dit alles is nu haast 120 jaar geleden en wie weet hoeveel maal de brug intussen al is vernieuwd. Telkens werd de oprit wat hoger en de bermen steiler. De Hurst, of wat ervan overbleef, ligt nu haast vier meter beneden het wegdek. Allicht is in die jaren ook het woonhuis verdwenen als gevolg van de verbreding van de Dender en het graven van de parallelle gracht, al hebben we ook eens gehoord van een brand die de hele behuizing platlegde. Misschien kan dat nog eens worden opgeklaard.

---

(29) Frans-Jozef de Gronckel (1816-1871), provinciaal raadslid van 1847 tot 1870, auteur van een boekje "'t Payottenland ...", onder de deknaam F.J. Twyfelloos (1842). De nu algemeen gekende streeknaam heeft hij uit zijn mouw geschud.

(30) Volgens het bestek zou de brug 25.717,27 fr. hebben gekost. We voegen hier een vraag aan toe. De hr. Jozef Van der Perre heeft in zijn jeugd van oude mensen gehoord dat er vóór de bruggebouw een "passerelle" of voetbrug zou gelegen hebben. In het archiefmateriaal dat wij hebben doorgenomen, was ern niets dat het bestaan van zo'n bruggetje bevestigt. Wat nog niet betekent dat er geen passerelle is geweest. Zijn er in Okegem of Pamel meer mensen die van een voetbrug aldaar weet hebben op grond van mondelinge overlevering ?

Het station van Okegem.

Maar we laten de Pamelse gemeenteraadsverslagen nog niet los. Een van de argumenten die beide gemeenten aanwenden om het brugontwerp erdoor te drukken is, dat die grote verkeersweg tussen Belle-Alliance en de Aalstersesteenweg het nabije Brabantse hinterland zal verbinden met de spoorlijn Aalst-Geraardsbergen. Die was inderdaad plechtig in gebruik genomen op 7 april 1855 (31), maar het ongeluk was dat Okegem nog steeds niet kon bogen op een lokaal station.
Nu de weg en de brug er lagen, was het alweer een gedroomd moment om bij de minister aan te dringen op de bouw van een eigen station. Ook voor deze zaak ijveren Okegem en Pamel hand in hand. Ze hadden immers dezelfde belangen. En de verhoudingen waren goed. Was de Okegemse burgemeester Germanus-Constantinus Covens in 1862 in Pamel niet getrouwd met de dochter van een oud collega ? Hij was er zelfs blijven wonen. En hadden de burgemeesters van Pamel en Okegem, Elias de Vidts en J.B. Van den Berghe, samen met de Pamelse secretaris Frans de Vidts, geen gezamelijk Brabants jacht-gebied in 1857 ? (32). Om maar te zeggen dat het boterde tussen de twee gemeenten. Tussen de kopstukken toch.
Geen wonder dus dat beide gemeenten hun krachten bundelen voor de aanbouw van een station in Okegem. We lezen in een verzoekschrift van 26 juli 1865 : "il serait donc de toute évidence que la station que nous sollicitons serait le complément du projet entrepris depuis 1854". Een station zou de kroon op het werk worden. Of aan dit verzoek een gunstig gevolg werd gegeven op korte termijn, kunnen we niet zeggen ; maar als het waar is dat de Dikke van Pamel, geboren op 14 juni 1848, te Okegem in de bagagewagen is gestapt om te gaan loten, dan kan het haast niet anders (32bis).

---

(31) A. VAN LUL, De eerste spoorweg in het Land van Aalst, Land van Aalst, Jg. II (1950), blz. 156.

(32) Pamels privé-archief.

(32bis) De heer Edgard Neuckermans, stationschef, verzekerde ons dat de toelating tot de bouw van het station reeds van 1863 dateert. Dat schijnt dus niet helemaal te kloppen met onze bevindingen. Het archief te Brussel geeft E. Neuckermans gelijk : de bouw is inderdaad van 1863. Blijft de vraag van wanneer het station werd opengesteld.

Een Okegemse familie op de Pamelse oever.

De Hurst ligt zo dicht bij het water dat er een beetje van wegdrijven meer dan natuurlijk is. Alles zit zo verstrengeld en ineengeklist dat kleine uitweidingen onafwendbaar zijn. Nog één stap in schuine richting, en dan betreden we opnieuw het rechte pad. Dank zij de brug had Pamel een gloednieuwe weg gekregen, ongeveer 200 m. lang en 9 m. breed. Van "Het Schipken" tot de brug kronkelde hij met de rivier mee. Enig huis stond er nog niet. Terzijde lagen alleen de stille weiden. Het was een pientere Okegemnaar met een flinke portie handelsgeest die de helft van deze weidegronden kocht. Hij bouwde er (oud huis Sis de Duffeleer) en kwam er wonen als herbergier en kolenhandelaar. Die man was Petrus-Jozef de Duffeleer, in Okegem getrouwd op 28 mei 1862 met Catharina-Constantia van de Perre. Beiden zijn in Pamel overleden. Zeven kinderen hadden ze. De vijf oudste waren nog in Okegem geboren, de twee jongste zagen in Pamel het levenslicht. Het was het eerste gezin dat zich aan de oever van de nieuwe Dender neerzette, in een nieuw huis en tegen een nieuwe straat. Rekening houdend met de geboortedata van de kinderen, moet dat omstreeks 1874-1875 zijn geweest. De struik vergroeide met Kaai en Dender. Twee kinderen trouwden en gingen de weg terug naar Okegem ; maar de vijf andere bleven na hun huwelijk in Pamel wonen, alle op de Kaai. Van Turfputstraat tot brug stonden er in het begin van deze eeuw vijf huizen waar man of vrouw een De Duffeleer was, op grond door vader Petrus-Jozef verworven. Alvast in drie ervan was het herberg en ook de kolenhandel bleef in de familie. De afstammelingen kunnen de eer opeisen dat hun struik de Pamelse Kaai het eerst heeft behuisd en bevolkt (33).

---

(33) De kinderen van Petrus-Jozef de Duffeleer en Catharina-Constantia van de Perre waren : Edmond, ° Okegem 20.04.1864 en + Pamel 26.03.1920, gehuwd met Delphina van Vreckem ; Delphina, ° Okegem 05.07.1865 en + Okegem 13.12.1952, gehuwd met Felix Wauters ; Victorine, ° Okegem 23.08.1869 en + Okegem 09.03.1947, gehuwd met Philemon van de Perre ; Maria-Elisa, ° Okegem 30.06.1871 en + Pamel 07.02.1948, gehuwd met Domien Barbé ; Maria-Malvina, ° Okegem 25.04.1873 en + Pamel 11.02.1948, gehuwd met Gustaaf vanden Houwe ; Gustaaf, ° Pamel 11.01.1876 en + Pamel 29.08.1909, gehuwd met Maria-Pelagia Barbé ; Franciscus, ° Pamel 09.06.1878 en + Pamel 10.12.1939, gehuwd met Sylvia Schets.

En om deze familie toch aan de Hurst te binden, kunnen we getuigen dat de grootvader van Petrus-Jozef De Duffeleer wel uit Pamel afkomstig was, maar dat de voorouders van die grootvader alweer uit Okegem stamden en op de Hurst nog brandewijn hadden gestookt.

B. Bewoners van de Hurst.

Vanzelfsprekend is het onmogelijk nog met zekerheid te bepalen wanneer de Hurst zich heeft gevormd, hoelang hij met kreupelhout begroeid is geweest, wanneer er voor het eerst een woning werd gebouwd en wie er zijn pap kookte. De oudste cijnsboeken van Pamel (1391, 1497, 1559) spreken niet over de Hurst, althans niet onder die benaming (34). De verste vermelding van het toponiem vonden we terug in een Pamels parochieregister anno 1633 en op dat ogenblik was de Hurst behuisd. Hoelang reeds ? Het kan best de allereerste bewoner zijn geweest. We zeggen hem straks goedendag.

We hebben gepoogd een volledig sluitende reeks bewoners te achterhalen, van 1633 tot circa 1860, maar we zijn daar niet in geslaagd. Er zijn leemten in de opvolging. Hoofdzaak echter was de toenaam van de familie De Boitselier te verklaren. Zij zal hier ook de klemtoon krijgen die ze verdient.
Vooraleer aan de enumeratie te beginnen, nog een treurige statistiek. Het heeft ons getroffen dat drie kleine kinderen uit de Hurst in de nabije Dender zijn verdronken :

- Op 29 september 1634 schrijft de pastoor van Pamel het overlijden in van een zoon van Nicolaas de Clerck op de Hurst. "Submersus", zegt hij (verdronken). Van leeftijd is er geen sprake. Ook de voornaam kennen we niet.
- Op 26 augustus 1765 is het de beurt van de pastoor van Okegem om eenzelfde pijnlijk ongeluk te noteren. Het geldt een knaapje van twee en een half jaar, Jan-Antoon de Boitselier, oudste kind van Antoon en Anna Maldrie op de Hurst. "Submersus in fluvio tenerae", rapporteert de pastoor (verdronken in de Dender).

---

(34) Er zijn wel een paar meersen, insgelijks met een grootte van een half dagwand en liggend tegen de Dender in de Schoonaard (zo werd van ouds het weidecomplex aldaar geheten), die in aanmerking zouden kunnen komen, ook al omwille van hun zeer specifieke namen ; "ingelant" en "dweerlen". Maar het is onzeker.

- In de registers van de Burgerlijke Stand te Pamel vonden we het derde geval. Op 22 juni 1819 verdronk de zevenjarige Elias-Jozef de Boitselier, geboren te Liedekerke en zoon van Petrus-Jan de Boitselier en Elisabeth Grijseels. Het gezin was uit Impegem naar het stamhuis op de Hurst komen wonen. Uit de tekst knippen we : "..., est noyé le vingt deux du courant à trois heures de relevée, dans le rivière nommée la Dendre".

En na deze korte inleiding met haar dramatische statistiek gaan we over tot de opsomming van de gekende bewoners.

I. NICOLAAS DE CLERCK.

We herhalen dat we uitgaan van de Pamelse parochieregisters om te besluiten dat de bewoners van de Hurst aanvankelijk ook parochiaal tot Pamel behoorden. Deze vaststelling geldt uitsluitend voor de twee gekende zeventiende-eeuwse families. We stellen ons voor dat ze door de Okegemse meersen naar de brug tegenover het Schuit trokken om in Pamel mis te horen.

Op 28 juli 1633 werd Nicolaas de Clerck te Pamel begraven. Pastoor Stefaan de Greve voegt eraan toe dat de overledene "op den Hust" woonde. Je ziet de kleine begrafenisstoet al door de weiden stappen. Een schilderij van Servaes of van Laermans waard. Was de dode een kind, de vader of grootvader ? We hebben er geen antwoord voor. Allicht de vader niet, want er worden nog drie kinderen geboren in het gezin van Nicolaas de Clerck en Margareta N. Pastoor De Greve kent de familienaam van de moeder blijkbaar niet. Viermaal krijgt hij de kans om hem bij een geboorte in te schrijven en evenveel maal stokt zijn pen. De vier kinderen waren : Jan (1632), Philip (1634), Maria (1637) en Judocus (1640).
Als Philip de Clerck ten doop wordt gehouden lezen we dat hij reeds het achtste kind van het gezin is. Er zijn vijf kinderen elders geboren, want Jan (1632) is in Pamel de eerste dopeling (35). Waaruit we besluiten dat de familie De Clerck eerst ca. 1631 op de Hurst gearriveerd is. Op 29 september 1634 werd een zoon van Nicolaas in Pamel begraven. Verdronken, preciseert de pastoor. Na 1640 is er geen echo meer op te vangen van deze struik.

---

(35) Het oudste doopregister van Pamel dateert van 1622.

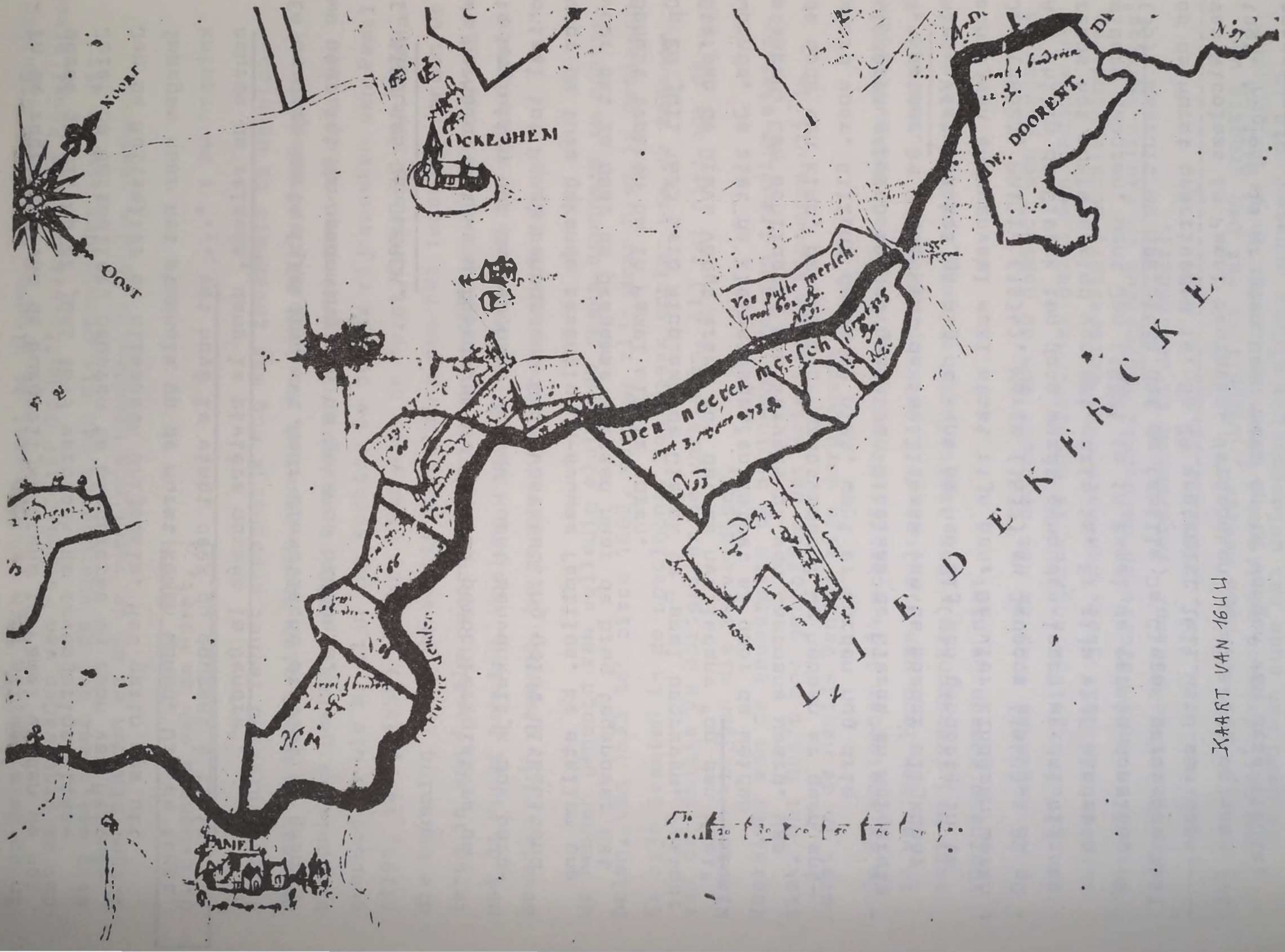

KAART VAN 1644

Vermoedelijk is de familie uitgeweken. Enkele jaren later zit er ook een nieuwe pachter op de Hurst.

II. GASPAR DE PELSMACKER.

Hij wordt de nieuwe huurder, maar niet voor lang. Ten hoogste drie jaar kan hij het aan de waterkant hebben uitgehouden. Dan gaat hij ter ziele. Het is de Pamelse pastoor Godfried van Elshout die de uitvaart op 9 augustus 1647 inschrijft : "Gaspar Pelsmacker habitans in den Hust". Zonder deze toevoeging hadden we het nooit geweten. En alweer droeg men een lijkkist door de weiden.
Gaspar de Pelsmacker was op 29 januari 1630 in Okegem gehuwd met Maria Vernaillen, dochter van Niklaas en Margareta Cammaert. De eerste kinderen kwamen waarschijnlijk in Okegem ter wereld, maar we konden ze niet terugvinden omdat de plaatselijke parochie-registers in die periode brede leemten vertonen. Wanneer de familie De Clerck ca. 1644-1645 de Hurst vaarwel zegt, neemt Gaspar de huur over. Nog één zoon wordt in Pamel gedoopt op 25 februari 1646 : Petrus. Het jaar nadien overlijdt Gaspar. Drie maand later hertrouwt Maria Vernaillen in Pamel met Jan van Overstraeten uit Wambeek. Dat was op 27 november 1647. Uit dit huwelijk sproot nog één kind : ook een Jan van Overstraeten, in Pamel gedoopt op 24 augustus 1648. En het volgende jaar overlijdt op 20 juli 1649 Petrus de Pelsmacker, een zoon uit het eerste huwelijk. Dan valt het doek over deze struik. We vernemen er niets meer over. Zelfs geen overlijdensdata meer, wat erop wijst dat ook deze familie na 1650 de Hurst heeft verlaten.
Misschien was het huis toen reeds een herberg, een plaats waar schippers konden aanleggen, rusten, logeren en zich ravitailleren. De Hurst moet zowat de Kaai van Okegem zijn geweest, waar af en toe gelost of geladen werd. En in de onmiddellijke buurt van bruggen, kaaien en sassen zijn er altijd ook herbergen geweest. We zien ook niet goed in, waarom iemand zich precies vlak naast de Denderoever zou vestigen.

III. EEN VAGE PERIODE.

Moeilijk te zeggen hoelang Jan van Overstraeten en Maria Vernaillen nog op de Hurst hebben gewoond nà 1650 ; maar omdat ze vertrokken in een periode van oorlog en miserie, is het best mogelijk dat hun vertrek ook daaraan moet worden toegeschreven. Lodewijk XIV heeft zijn eerste oorlog tegen Spanje ontketend en zijn legers vallen Vlaanderen binnen. Een oorlog die men de Spaanse Fronde heeft genoemd (1648-1659). In zijn Geschiedenis van Ninove hangt Vangassen een schrijnend beeld op van die tijd, een economisch dieptepunt voor de stad en de dorpen eromheen. Hoge oorlogsbelastingen aan vriend en vijand, voortdurende inkwartieringen ten laste van stad of gemeente, onophoudelijke opeisingen van foerage, brandstichting, dreiging en geweld leiden naar een economische katastroof. Burgers verlaten de stad en vele velden liggen braak (36). Zulke toestanden kunnen inderdaad ook de mensen van de Hurst op de vlucht hebben gejaagd. Na hun vertrek schijnt het huis, of wat ervan restte, jarenlang onbewoond te zijn gebleven. Er is meer dan één reden om dit aan te nemen. Allereerst de vaststelling dat zelfs de benaming niet meer opduikt vóór 1700. We treffen evenmin iets aan in het landboek van 1685, waarin toch àlle huizen met de hoofdbewoner worden opgesomd (37). Hetzelfde geldt voor de telling van 1693 die, huis voor huis, alle inwoners van Pamel benoemt. Geen echo van de Hurst (38). Met andere woorden, was er in de tweede helft van de 17e eeuw op de Hurst een huis met vaste bewoners geweest, dan had het landboek of de telling ons ingelicht.

IV. JAN DE DUFFELEER.

Na 1700 wordt de toestand klaarder. Zowel het archief de Merode als het archief van de Okegemse schepengriffie zorgen voor meer licht. De Hurst is verhuurd aan Jan de Duffeleer, alvast ca. 1700, maar het kan ook vroeger zijn geweest. Toch woont hij niet tegen de Dender. Zijn woning staat bij het begin van de Ninovestraat (Kattestraat). Achteraan paalt zijn erf tegen de Venningen. Jan pacht de Hurst van graaf de Coupigny en betaalt jaarlijks 6 pond

---

(36) H. VANGASSEN, Geschiedenis van Ninove, Deel II, blz. 411-423.

(37) A.R.A., Archief de Merode, nr. Ca. 2760.

(38) G. VAN HERREWEGHEN, De telling van 1693 in Pamel, Extranummer Davidsfonds Roosdaal 1981.

aan zijn Pamelse rentemeester. En op die Hurst staan warempel nog gebouwen. "Huysagie" staat er. Dat is niet de geijkte term voor een bewoond huis. In dat geval spreekt men van "huysinghe". Het woord is opzettelijk gekozen om aan te duiden dat de gebouwen onbewoond waren. Hoe ook, die "huysagie" op de Hurst is persoonlijke eigendom van Jan. Daar heeft hij zijn stokerij. Het stoken zit immers in het bloed. Zijn vader Passchier de Duffeleer die in 1668 uit Ninove naar Okegem was verhuisd, was eveneens brandewijnstoker (39). Nu is het best mogelijk dat ook de vader vroeger de Hurst heeft gepacht om er zijn bedrijf uit te oefenen, maar in het archief zit naar ons weten niets dat deze veronderstelling staaft. Toch is ze verre van denkbeeldig. In dat geval zou Jan de Duffeleer de Hurst van zijn vader hebben overgenomen na diens dood ca. 1698 (40).

Wie er 's nachts op de Hurst waken bleef, dat vind je natuurlijk in de archiefstukken niet. Want als Jan de Duffeleer in de Ninovestraat ging slapen en zijn stokerij onbeschermd achterliet, dan was het voor schelmse Okegemnaars een koud kunstje om zich eenssgratis te bezatten op Jans kosten. Maar het is zo dat in dergelijke bedrijfjes niet permanent werd gestookt, wel op geregelde tijdstippen en met matige hoeveelheden. Ten andere, de staat van goed uit 1716 levert het bewijs dat het hier niet gaat om een belangrijke jeneverstokerij. De inboedel liegt er niet om. En in de stookperiode zal er 's nachts wel iemand de wacht hebben opgetrokken. Je mag gerust zijn.

Jan de Duffeleer is nog lellijk aan zijn einde gekomen. In Impegem waarschijnlijk heeft hij een noodlottige klop gekregen. Op 5 januari 1716 schrijft de pastoor van Okegem dat Jan "is ghestorven van eenen slagh van een anderen man" (41). Dat zal wel. Iets meer lezen we bij M. Bronselaer. Op 20 maart 1716 spreken de schepenen van Liedekerke het vonnis over de voortvluchtige dader uit, hun dorpsgenoot Guilliam de Leeuw : "ter causen van maanslagh bij hem gheperpetreert in den persoon van Jan de Duffeleer van Okeghem, te bannen buyten de provincie van

---

(39) R.A.G., Parochieregister van Okegem, nr. 41, blz. 49 en 228v.

(40) De parochieregisters van Okegem vermelden het overlijden van Passchier niet en een staat van goed is evenmin overgebleven. In 1696 was hij nog peter van een kleinkind. Korte tijd later moet hij gestorven zijn. Hij woonde in het gehucht "over de beke".

(41) R.A.G., Parochieregister van Okegem, nr. 4 blz. 150.

Vlaandren, met interdictie van daer binnen te comen op peine van de doodt, mitsgaeders confisqueren alle sijne goederen (42). Een herbergruzie waarschijnlijk, met kwade gevolgen, zo voor het slachtoffer als voor de verbannen dader.
Jan moet wel nog een tijdje hebben geleefd na de fatale slag. Dat leiden we af uit de staat van goed. We lezen er dat drie dokters hun rekening hebben ingestuurd. Dokter Cambier uit Ninove reclameert 1 gulden 16 stuivers "over visiten" en Mattheus Violon vraagt 27 g. "over het cureren vanden overledenen". Niets heeft men onverlet gelaten om Jan te genezen. Zelfs uit Aalst liet men een dokter komen, meester Dominicus van Boterdael "chirurgien tot Aelst". Hij rekent 5 g. 12 st. "over sijnen dienst aenden overledenen". Wijn was toen het middel bij uitstek om open wonden te verzorgen en de zieke te verkloeken. De weduwe Adriaen den Destel leverde voor 7 g. 10st. wijn "tot het cureren vaden overledenen" en apotheker De Witte voor 18 st. medicijnen. Het heeft alles niet kunnen baten. Jan de Duffeleer stierf op 3 januari 1716. Hij was toen amper 45 jaar en liet een weduwe en vier kinderen achter (43).
Dat Jan de Duffeleer op de Hurst heeft gestookt en dat een gevestigde stoker ook al eens kan sluikstoken of zondigen tegen de reglementering terzake, vernemen we op 20 januari 1703. Samen met zijn jongere broer Adriaan werd Jan toen bekeurd door Adriaan Claessens, baljuw van Pamel "ter causen van het overtreden van het placcaet van Brandewijn stoecken opden hust binnen dese prochie" (44). Welke verordering of reglement ze precies hadden overtreden, blijft in het duister, zoals ook de boete die hun werd aangesmeerd. Op dat ogenblik was Jan al een kleine tien jaar getrouwd, maar broer Adriaan vrijde nog op de Kwinkeleer te Pamel. Dat proces heeft de vrijagie niet doen afspringen. Vijf maanden later, op 9 mei 1703, trouwde Adriaan met Joanna van Tricht, een meisje van goeden huize. Hij bleef in Pamel wonen en werd er de gelukkige vader van een hele resem Duffeleerkens, die dus ook allen stokersbloed in de aderen hebben. Maar aangelengd.

---

(42) M. BRONSELAER, Liedekerke vroeger en nu, blz. 138.
(43) R.A.G., Schepengriffie Okegem, nr. 60 (nr. 14).
(44) A.R.A., Archief de Merode, nr. 1528, blz. 30.

Uit Okegemse bronnen werd gaandeweg reeds geput, vooral uit de staat van goed, opgemaakt na het overlijden van Jan de Duffeleer. Daaraan ontlenen we nog enkele gegevens. Jans weduwe was Josina van Geert, dochter van Merten. Ze bleef zitten met vier wezen : Jenne (20), Marie (19), Joos (13) en Laureys (11). Zoals gezegd stond het woonhuis "oost noort de ninofstraete, oost suyt dhoors Jan Vernaillen, suyt west de venninck meerschen". Ze hadden het gekocht in 1698. Het erf had een oppervlakte van 80 roeden. Verder bezat Jan nog een meers van één dagwand in de Venningen, pachtte wat van de abdij, kweekte een beetje hop, hield een koe en een varken. Op het geleeg liepen vier hennen, een haan en zes kiekskens. Achter het huis staan drie olmkes en een kerselaar. Verder zijn er een aantal onvolledig betaalde rekeningen, o.a. van "een brandewijn slanghe" die hij bij een Ninoofse "ketelaer" had gekocht, van graanleveringen voor de stokerij en dies meer. Als alle roerend en onroerend goed is geschat, blijkt dat er op het sterfhuis een schuld van 84 g. 10 1/4 st. te rusten. Men kan dus niet beweren dat Jan florissante zaken deed.

Aan de Hurst en de stokerij herinneren o.a. volgende posten in dezelde staat van goed :

- "Alvoren eenen brandewijn ketel, helm, slange ende slang cupe met den haecker gepresen op 37 g.
- Item 7 brandewijn standen gepr. 6 g.
- Item 2 brandewijn vaetjens, een vlegge cuype, trefter, clein trefterkens, burrevat, twee maetjens, tsamen gepr. 4 g. 10 st.
- It. de Gossel-cuyp gepr. 5 g.
- It. het kanthout ende poten staende aende weijmkens opden hust 4 g.
- It. de huysagie staende opden hust jurisdictie van paemel, dus den gront competerende aenden heere Graeve van Coppigny, gepresen bij Mr. Philips van Oudenrode temmerman 36 g.
- It. den mutsaert liggende opden voornoemden hust ... 6g.
- It. een taeffel, solderleer ende noch 4 staecken opden hust ... 4 g.

- It. eenigen brandewijn ... 3g.
- It. .... aenden heere Graeve van pamel over vijf jaeren pacht vanden hust, tleste verschenen kersavont 1715 ... 30g.
- It. aen philips van Audenrode per reste van temmeren opden hust ... 18st." (45)

Neen, het was Jan de Duffeleer niet zo schitterend vergaan. De weduwe zat na zijn dood in nesten. Wat nog het zwaarst op haar woog, was de hypotheek op het huis. Jan was voogd geweest over de wezen van zijn broer Cornelis, ook al een brandewijnstoker in Okegem, overleden op 6 februari 1698. Die broer had het alleszins beter gedaan, want de staat van goed sloot met een batig saldo van meer dan 250 gulden (46). De maternele voogd van de wezen was Gillis de Luyck, koster te Iddergem. Jan de Duffeleer had er zijn medevoogd kunnen toe bewegen hem 125 gulden te lenen uit de nalatenschap van de wezen en had zijn huis en erf te pande moeten stellen. Om die hypotheek te lossen en nog andere schuldeisers te voldoen is de weduwe nu verplicht huis en grond te verkopen. Dat gebeurt op 16 augustus 1717. Koper was de Okegemse baljuw Jacobus van de Perre en de koopsom bedroeg 367 gulden. Josina van Geert hertrouwde niet. Ze stierf op 20 april 1743.

Om te besluiten een kort overzicht van de familiale elementen.
JAN DE DUFFELEER werd te Okegem gedoopt op 1 mei 1670 als zoon van Passchier de Duffeleer uit Appelterre en Petronilla Beeckman. Omstreeks 1695 trouwde hij met JOSINA VAN GEERT, dr. van Merten. Jan overleed op 3 januari 1716, Josina op 20 april 1743. Zeven kinderen kwamen ter wereld, van wie er drie zeer jong stierven. Alle geboren in Okegem.
1 en 2. Een tweeling, MARIA en JOANNA, ° 1 januari 1696. Maria sterft jong, maar Joanna moet je in de gaten houden. Zij zal de Hurst overnemen, erop bouwen, er gaan wonen. Ze wordt de stammoeder van praktisch alle De Boitseliers in de omliggende gemeenten. Volgt onder nr. V.

---

(45) R.A.G., Schepengriffie Okegem, nr. 60 (nr. 14). Het stokerijgereedschap kennen we niet, maar we wagen toch een poging ter verklaring : Helm = distilleerkolf ; Stande = kuip, tobbe ; Haecker = emmer ; Slange = de distilleerslang die naar de "slange cupe" ledit ; Vlegge cuype = ofwel blikken kuip ofwel kapotte kuip ; Gossel-cuyp = ? ; Burrevat = waterton ; Maetjens = inhoudsmaten o.a. voor jenever.
(46) R.A.G., Schepengriffie Okegem, nr. 59 (nr. 17).

3. MARIA, ° 28 augustus 1697. Tweemaal gehuwd. Eerst met Joos de Coen die op 12 juni 1723 overleed ; nadien met Joos van Pissoort, + 2 januari 1734.

4. JOANNES, ° 7 juni 1700, jong gestorven.

5. JOSEPHUS, ° 17 september 1702. Feitelijk een "Joos" maar die twee voornamen worden al eens verward. Was gehuwd met Wilhelmina Berghs. Joos werd in 1735 voogd van de wezen van zijn zuster Maria en overleed vóór 1756.

6. LAURENTIUS (Laureys), ° 15 september 1705. Elf jaar toen vader overleed. Huwde met Joanna van Mol, van wie hij tussen 1733-1735 twee kinderen kreeg in Ninove.

7. JOANNES, ° 10 augustus 1709, jong gestorven.

V. FRANS DE BOITSELIER EN JOANNA DE DUFFELEER.

Feitelijk had Joanna vooraan moeten staan, want zij vormt de schakel met het verleden. Ze wordt de voortzetster van het familiebedrijf op de Hurst. Moeder heeft het woonhuis aan de Ninovestraat uit nood moeten verkopen, maar Joanna zal zich terugtrekken op de Hurst waar haar broodwinning ligt. Dank zij haar zal het stoken er voortgaan tot in de loop van de negentiende eeuw. Ongetwijfeld een vrouw met kruim, want in tegenstelling met haar vader brengt ze haar groot gezin tot welstand. Twintig jaar is ze, als vader van die kwade slag sterft. Als oudste van de vier overgebleven wezen staat ze haar man. Kranig doet ze voort. Op vierentwintigjarige leeftijd en nog ongehuwd hernieuwt ze het pachtkontrakt van de Hurst met graaf de Coupigny in hoogsteigen persoon, voor een termijn van 36 jaar, tegen 6 gulden per jaar zoals vroeger. De graaf, de baljuw en de griffier van Pamel ondertekenen het stuk. Dat was op 9 maart 1720. (47)
Alweer een klaar bewijs dat de Hurst op Pamel lag en persoonlijk bezit was van de heer. Volgens de akte mat hij toen 45 Pamelse roeden en werd omschreven als volgt : "genaempt gemeijnlijck den Hust, over d'ander seijde de rieviere den Dender geleghen". Uitdrukkelijk wordt gestipuleerd dat door "de hueresse op haeren coste en laste sal opden voors. pant gestelt ende gebout worden een huijs". Joanna moet er een huis bouwen. Op het eind van de termijn

---

(47) A.R.A., Schepengriffie Pamel, nr. 8937 (bundel).

kan het door de grondeigenaar getaxeerd worden en aangekocht. Of-wel mag de huurder het op zijn kosten afbreken. Dat is de gewone terminologie voor woningen op cijnsgrond. Lemen woningen werden immers als roerend goed beschouwd, vermits men het hele gebint van stoel en dak uiteen kon nemen en elders weer ineenklinken. Maar zover is het op de Hurst niet gekomen, want de pacht werd telkens vernieuwd.

Alleen is toch maar alleen en twee jaar later, op 12 augustus 1722, trouwt Joanna in de kerk van Okegem met Franciscus de Boitselier. Sindsdien zijn het op de Hurst al De Boitseliers wat de klok slaat, maar vooraleer deze vreemde naam zijn vaste schrijfwijze kreeg, heeft het wel een tijdje geduurd. Van de negen kinderen die ter wereld kwamen, staat er geen enkel aldus ingeschreven, wel als De Butselier, de Boutselliers, Boutseliers of Butseliers. Eerst later volgt de thans algemeen gangbare spelling. Vanwaar Fransiscus afkomstig was, vonden we niet direct, al hebben we een aantal klappers nagekenen. Zeer ver kan zijn stamdorp niet gelegen hebben, want onder de peters en meters van de oudste kinderen zijn er zeker drie naamgenoten.

Een geschreven getuigenis voorleggen dat het stoken op de Hurst verder ging, kunnen we niet. Toch twijfelen we daar niet aan. Er werd immers voordien gestookt en er zijn bewijzen voorhanden dat de kinderen en kindskinderen van Frans de Boitselier het nog steeds deden. Evenmin bezitten we een direct getuigenis dat het een herberg was, iets waaraan we nog minder twijfelen. Waar des-tijds gebrouwen of gestookt werd, hield men ook herberg. Dat blijkt trouwens na Joanna's dood.

De familie de Boitselier woonde dus in Pamel en ressorteerde onder de Pamelse wet. Parochiaal gezien was er een kentering gekomen. Evenals de mensen uit Impegem waren de bewoners van de Hurst pa-rochianen van Okegem geworden. Daar gingen ze naar de mis, be-leden er hun zonden, hielden er hun Pasen en werden er begraven. De pastoor van Okegem doopte hun kinderen, maar telkens als hij een doop inschrijft, voegt hij eraan toe dat de dopeling op Pamels grondgebied was geboren. De teksten verschillen wel eens eventjes, maar alle komen op hetzelfde neer. Een paar voorbeelden : "natus est in alluvie den Hust terrae de Pamel ; nati in alluvie den Hust sub jurisdictione de Pamel quoad civilia ; natus in alluvie Brabantina den Hust, sub jurisdictione de Pamel ; nata

in alluvie vulgo den Hust, territorii de Pamel" (48). Hoe de formule ook luidt, de kern blijft dezelfde.
Volgt nog een kijk op het voltallige gezin. Vader, moeder en de negen kinderen.
Een paar stierven jong. De anderen trouwden en kregen een hele reeks afstammelingen. Gelijk het dikwijls gaat, bleef de benjamin of het kakenest het langst bij moeder en werd later haar opvolger op de Hurst, al liep de erfeniskwestie niet van een leien dakje. De zaak zal aanhangig worden gemaakt bij de Pamelse wethouders en er waren heel wat zittingen nodig om ze te klaren.

FRANS DE BOITSELIER, ° buiten Okegem ca. 1695 en + op de Hurst 21 augustus 1762, was in Okegem op 12 augustus 1722 getrouwd met JOANNA DE DUFFELEER, ° ib. 1 januari 1696 en + Pamel-Hurst 1 juni 1774, dr. van Jan en Josijne van Geert. Hun kinderen :

1. JUDOCA-PETRONILLA (Josine), ° 24 april 1723 en in Okegem gehuwd 6 juni 1747 met Petrus van den Hove uit Grimminge.

2. ANDREAS (Andries), ° 2 maart 1725 en in Okegem gehuwd 5 september 1745 met Joanna de Paepe.

3. MICHAEL, ° 27 januari 1727, vermoedelijk jong gestorven op 11 juli 1736.

4. CATHARINA, ° 31 juli 1729, in Okegem gehuwd met Adriaan van der Paelt uit Denderhoutem op 24 mei 1759.

5. JUDOCUS (Joos), ° 6 mei 1731 en in Okegem gehuwd einde 1755 met Theresia Vernaillen, + Impegem 24 juni 1784. Joos werd herbergier in Impegem. Hij hield er een café open "Den Hannen", dat later werd omgedoopt "In de Steekvogel" (49).

6. GUILLIELMUS (Willem), ° 16 februari 1733, gehuwd met Maria Lenaert die in Okegem stierf op 13 januari 1787.

7. ANNA-MARIA, ° 26 oktober 1734 en + Okegem 1 juli 1766. Was op 5 mei 1757 gehuwd met Petrus Asselman die na haar dood hertrouwde.

8. PETRUS, ° 30 april 1736, jong gestorven op 25.8.1751.

9. ANTHONIUS, ° 27 oktober 1738, de jongste uit de bende, die op 9 februari 1736 trouwt met Anna Maldrie en in het vaderhuis op

---

(48) R.A.G., Parochieregister Okegem, nr. 5.
(49) M. BRONSELAER, Liedekerke vroeger en nu, blz. 147.

de Hurst blijft nestelen. Volgt onder nr. VI.

VI. ANTOON DE BOITSELIER EN ANNA MALDRIE.

Anna Maldrie was in Impegem geboren en toch werd ze op 31 maart 1739 in de kerk van Pamel ten doop gedragen. Hoe dat te verklaren is ? De pastoor van Okegem geeft wat later de oorzaak van dit ongewone feit. "Ex abundantia aquarum", noteert hij. De Dender was buiten zijn oevers getreden. Onmogelijk met de nieuwgeborene de kerk van Okegem te bereiken. En zo werd het dan maar Pamel.

Gehuwd in 1763, woont Antoon de Boitselier nog elf jaar bij zijn moeder in. Dan sterft Joanna de Duffeleer en gaan de poppen aan het dansen. Geen gevaarlijker moment om ruzie te krijgen met broers en zusters dan een erfenisregeling. De medeërfgenamen dagen Antoon voor de Pamelse schepenbank. Hij woont immers op Pamel. Je moet hun aantijgingen allicht met een korrel zout nemen. Je weet hoe dat in dergelijke gevallen gaat. Van 25 februari 1775 tot 29 november 1777 wijden de Pamelse wethouders op zijn minst negen zittingen aan de zaak. Daarmee was ze beklonken. Je kan ernaar raden of iedereen toen tevreden was.

Wat leggen die medeërfgenamen Antoon ten laste ? Dat hij akten en papieren van het sterfhuis "verdonckert" zou hebben, weigeren een gemeenschappelijk stuk land in Okegem te verkopen, treuzelen met het laten opmaken van de inboedel : "den pertinenten staet" van alles wat moeder Joanna heeft nagelaten aan klederen, lijnwaad, sargie, slaaplakens ... smaen met bed en kleerkist. Als we de procureur van de eisende partij mogen geloven, dan was Antoon wel een zeer onhebbelijk man (50). Zo beweert hij o.a. dat Antoon vóór het schepenhuis van Pamel aan zijn broer Joos "een swaere slagh op het hert ... heeft toegebracht, waer van hij tot op den dagh van heden noch quelende is" (lijdt). Verder is het, volgens dezelfde procureur, uiterst gevaarlijk naar Antoons huis te gaan om er over de erfeniszaak te spreken, omdat men "grootelijckx te vreesen heeft van aldaer mishandelt ende qualijck getracteert te worden". Men is bang "ten sijnen huyse swaerdere ende somtijds doodelijcke rencounters te ontmoeten". Neem dit alles niet zo letterlijk. Je hebt immers met procureurs

---

(50) Iedere partij diende in zo'n proces haar "procureur" of pleitbezorger te hebben. En ik kan je verzekeren dat die kerels niet weinig overdreven !

te doen.
Laten we de andere partij eens aan het woord. Reeds tijdens de tweede zitting in de KAM te Pamel, op 1 maart 1775, getuigt Antoon de Boitselier onder eed "dat hij van deselve papieren geene en heeft verdonckert, verhandelt, gescheurt nochte verbrandt" zoals zijn broers beweren. Hij heeft een "sackscken" mee met alle mogelijke dokumenten (51). Onder andere de aankoopakte van het huis, d.d. 15 december 1762. Moeder heeft hem dus het huis verkocht nog vóór hij gehuwd was. Verder zijn er afrekeningen met moeder, een zevental kwitanties, een obligatie, een erfbrief van een stuk land op Okegem, een pachtbrief en zelfs een "handtboeck" van vader Francis.
Het heeft geen zin de gerechtszaak op de voet te volgen. Ze duurt ook al te lang. De procureurs zijn het er best bij gevaren. Zeggen we alleen nog dat het stuk land in Okegem werd verkocht en dat de openbare venditie van moeders huisraad plaatsgreep op 22 september 1777. Toch bleven de eisers verder procederen, omdat naar hun oordeel niet alles onder de hamer was gekomen. De schepenen van Pamel hebben er tenslotte niets beters op gevonden dan daaromtrent een aantal mensen te polsen die huis en inboedel goed kenden. Onder hen waren Pieter Asscherickx, oud-burgemeester van Okegem ; de landmeter Nicolaes de Brabanter ; de gewezen "dienstmaerte" van de moeder, Marie van Opdenbosch en tenslotte Andries de Boitselier, broer van Antoon. Hun verklaringen werden genoteerd en door de betrokkenen ondertekend. Nadien horen we niets meer over het familiekrakeel (52).
Of Antoon de Boitselier al dan niet een moeilijk karakter had, dat laten we hier in het midden. Feit is dat hij op het eind van zijn leven een respectabel personage was geworden. Al staat hij nog steeds als Pamelaar te boek, toch ligt zijn grondbezit natuurlijkerwijze op Okegem. Zijn eigendommen beslaan in 1813 een totale oppervlakte van 6 ha 4 a 75 ca (53). Er waren weinig plaatselijke boeren die hem konden evenaren. Hoeveel grond van de abdij daarbij was, is een vraagteken. Alvast een pak.

---

(51) Vroeger werden akten, waardepapieren en dergelijke bewaard in een grof, bruin lijnwaden zakje. In Pamel heb ik er nog een gezien.

(52) A.R.A., Schepengriffie Pamel, nr. 6519.

(53) J. VAN DER SPEETEN, Beschouwingen bij de eerste kadasterkaart van Okegem, Mededelingen 1983, blz. 52.

Dat het vroeger wel degelijk herberg was op de Hurst, getuigt o.a. een notarisakte van 1807. Naar aanleiding van een verkaveling in de Kam te Pamel, lezen we van "le tiers vers le cabaret nommé den Hust d'un pré en la commune de Pamel contre la rivière nommée la Dendre". Een partij meers tegenover de Hurst aan de overzijde van de Dender (54).
Uiteindelijk nog een foto van het hele gezin. ANTOON DE BOITSELIER, ° Pamel 27 oktober 1738 en + Okegem-dorp 9 oktober 1819, huwde te Okegem op 9 februari 1763 met ANNA MALDRIE, ° Impegem 31 maart 1739 en + Okegem-dorp 4 februari 1819, dr. van Jan en Marie de Braeckeleer. Beiden hebben dus een hoge top geschoren, maar zijn niet op de Hurst gestorven. Hun laatste levensdagen hebben ze gesleten in een huis op het dorpsplein te Okegem, hoogstwaarschijnlijk het oude kostershuis, waar Michiel Ruys had gewoond en later zijn schoonzoon Peeter Uyttenhove (55). Verder is er niet de minste twijfel dat ook Antoon en zijn nageslacht reeds als "uit den Hust" in de volksmond werden bestempeld. Onrechtstreeks wordt dat gestaafd door de annotaties van de Okegemse pastoors die geregeld "vulgo den Hust, vulgo ex den Hust" of iets dergelijks schrijven bij geboorte, huwelijk of overlijden (56). De rij van de kinderen begint met een tweeling :

1. JOANNES-ANTONIUS , ° 8 maart 1763 en in de Dender verdronken 26 augustus 1765.

2. GUILLIELMUS, tweelingbroer van vorige. Huwde te Okegem op 1 1782 met Alexandrina Van der Speeten, dr. van Peeter en Joanna de Mol. Woonde aanvankelijk in Okegem, verhuisde na enkele jaren naar Impegem, waar ook hij herbergier was. Mogelijk dat ze naar Okegem terugkeerden. Dit gezin is belangrijk omdat een zoon later op de Hurst zijn intrek neemt. Zie nr. VIII.

3. FRANCISCUS, ° 18 augustus 1764 en + 1 juli 1766.

4. ELISABETH, ° 16 mei 1766. Trouwde op 27 maart 1791 met Frans O uit Denderwindeke. Het jonge paar trok naar Ninove.

---

(54) Pamels privé-archief.

(55) G. VAN HERREWEGHEN, Michiel Ruys, koster te Okegem, Mededelingen 1982, blz. 37-38.

(56) Vulgo = in de volksmond, in het gewone leven.

5. FRANCISCUS, ° 25 mei 1768, in Okegem getrouwd op 13 september 1791 met Alexandrina van der Speeten. In 1830 vinden we hem terug als herbergier in Ninove.

6. JOANNES-ANTONIUS, ° 17 september 1770 en + Pamel-Kwinkeleer 10 november 1811. Was landbouwer-herbergier in "De Mol" op de Kwinkeleer. Vier zonen van hem trouwden en kregen kinderen, zodat zijn Pamelse afstammelingen tot één van de vier staken behoren. Joannes-Antonius trouwde tweemaal :

   x Pamel 15 augustus 1793 met Maria-Catharina Van der Kelen uit De Mol, + Pamel 16 juni 1800, dr. Stephanus en Anna-Catharina van Hoegaerden.

   xx Pamel 30 januari 1801 met Barbara Olbrecht uit Wambeek, ° 5 juli 1782 en + Pamel 9 oktober 1841, dr. van Gerard en Elisabeth de Mesmaecker. Barbara was nog hertrouwd met Emmanuel Rogge (57).

7. PETRUS, ° 30 augustus 1772. Huwde met Maria-Victoria de Gendt. De jongste van de hoop. En alweer is het de benjamin die vader op de Hurst zal opvolgen. Volgt onder nr. VII.

VII. PETRUS DE BOITSELIER EN MARIA-VICTORINA DE GENDT.

Na zijn huwelijk is Petrus de Boitselier nog een vijftiental jaren op de Hurst gebleven. Dan is hij met zijn gezin bij zijn ouders op het dorpsplein in Okegem gaan wonen of is hij samen met hen daar naartoe getrokken. Dat kunnen we afleiden uit de geboorteakte van zijn kinderen. In 1809 staat het geboortehuis nog op de Hurst, van 1812 woont hij in Okegem in de "Rue de la Place". Dat schijnt best te kloppen met de geboortedata van de kinderen van zijn kozijn die hem op de Hurst opvolgt. Die vind je onder nr. VIII.

De verhuis is dus tussen 1809 en 1812 te situeren. Dat klopt met wat we vroeger hebben geschreven in verband met het woonhuis

---

(57) Volgens de wet had Jan-Antoon de Boitselier eerst voor 't gemeentehuis moeten trouwen. Toch huwt hij in Okegem voor de kerk op 23 november 1800, terwijl zijn huwelijksakte in het gemeentehuis van Pamel van 30 januari 1801 dateert. Aldus was hij een verre voorloper van Leopold III.

van de familie de Boitselier op het dorpsplein (nu gezusters Van Damme). We hebben immers gesuggereerd dat op dit pand het kostershuis van Michiel Ruys heeft gestaan, huis dat later door zijn schoonzoon Peeter Uyttenhove werd ingekocht. Deze struik is uit Okegem spoorloos verdwenen na 1807. Later vinden we er de familie De Boitselier in terug die inderdaad uit de Hurst kwam en er nog meer dan honderd jaar naar genoemd werd. Zo is het ook te verklaren dat een kopie van het landboek, door Michiel Ruys overgeschreven, later in handen van de familie De Boitselier terecht is gekomen (58). Het kan bezwaarlijk iemand anders dan Petrus de Boitselier zijn geweest die in hetzelfde handboek van Ruys het overlijden van zijn ouders heeft ingeschreven. Vooral de tekst die op moeders dood betrekking heeft is interessant, omdat er duidelijk staat dat ze "in dit huijs" de geest gaf : "in dit huijs overleden Anna Maldrie, huijsvrouwe van Antoon de Boitselier die sterft den 4 februarius ten drij uren 's morgens 1819. Bid voor de ziele".
Als dat de hand van zoon Petrus was, dan had hij een vlotte pen en een mooi handschrift.
Petrus de Boitselier trouwt tijdens de Franse bezetting. Het gehele bestuurlijke en rechterlijke apparaat van het Oud-Regime wordt uiteengerammeld en grondig vernieuwd. Voor Petrus impliceert het o.a. dat hij bij de geboorte van zijn kinderen niet alleen naar de pastoor toemoet om ze te laten dopen, hij dient die geboorte ook aan te geven op het gemeentehuis. Negen kinderen van hem zijn we op het spoor gekomen, zij het in drie verschillende archieven : de eerste twee in een Okegems doopregister, de drie volgende in een geboortenregister van de Burgerlijke Stand van Pamel, de overige in dito registers van Okegem.
Deze akten laten niet alleen toe de approximatieve datum van de verhuis naar het dorpsplein te Okegem vast te leggen, ze vermelden tevens vaders beroep. Uiteraard was Petrus landbouwer zoals praktisch iedereen in die dagen, maar ook herbergier en jeneverstoker, zelfs na zijn vertrek uit de Hurst. Waaruit we besluiten dat het stokerijmateriaal mede was overgekomen en dat het nieuwe stamhuis op het dorpsplein ook herberg was.

---

(58) G. VAN HERREWEGHEN, Michiel Ruys, koster te Okegem, Mededelingen 1982, blz. 6-7, 37-38.

Blijft de familiefoto. Daar kan wel een gezicht op ontbreken. Het is niet uitgesloten dat een paar geboorten over het hoofd werden gezien. We voegen er telkens aan toe waar een geboorte werd opgevist (59).

PETRUS DE BOITSELIER, ° Pamel-Hurst 30 augustus 1772 en + Okegem-dorp 21 februari 1855 (82 jaar) ; gehuwd ca. 1797 met MARIA-VICTORIA DE GENDT, ° Nieuwerkerken 3 september 1780 en + Okegem 13 december 1855 (75 jaar), dr. van Jan-Frans de Gendt en Maria-Jacoba Deseline. Hoelang hun kinderen hebben geleefd en met wie ze getrouwd zijn, kunnen we niet altijd verklappen. Een systematisch stamboomonderzoek is het niet geworden. Het zou ons te ver leiden. Het accent blijft liggen op de opvolging in de Hurst. Af en toe werd wel een datum van huwelijk of overlijden meegepikt. De eerste twee kinderen stierven zeer jong.

1. ISABELLA-CONSTANTIA, ° Hurst 23 november 1798 en er + 19 december 1798 (P. OK.)
2. DOMINICUS, ° Hurst 20 juni 1800 en er + 8 oktober 1801 (P.OK.)
3. ISABELLA-CONSTANTIA, ° Hurst 18 april 1804 (B.S.Pa.). Trouwde in Okegem op 25 oktober 1829 met Jan van den Berghe, zoon van Adriaan en Joanna Hendrickx.
4. DOMINIQUE, ° Hurst 2 augustus 1807 (B.S.Pa.)
5. ALEXANDRINA, ° Hurst 25 juli 1809 (B.S.Pa.). Werd ook in Pamel gedoopt. Misschien geldt dat eveneens voor de twee vorige. Toen Alexandrina reeds de vijftig voorbij was, huwde ze in Okegem op 3 juni 1862 met Louis Covens uit Parike die nog een stapje ouder was.
6. REINE (Regina), ° Okegem-dorp 2 november 1812 (B.S.Ok.)
7. JAN-BAPTIST, ° ib. 11 januari 1816 (B.S.Ok.)
8. KAREL-THEODOOR, ° ib. 8 april 1820 (B.S.Ok.). Trouwde in Okegem op 29 december 1852 met Maria-Catharina Bourgeois, ° Okegem 5 augustus 1824 en dr. van Tobias en Judoca Vergalle.
9. ADRIAAN-LODEWIJK, ° ib. 18 november 1822 (B.S.Ok.). Trouwde ca. 1863 met Maria-Josepha Callebaut. Alweer zal de jongste van het gezin later het ouderlijk huis op het dorp erven. Hou

---

(59) P. Ok. = Parochieregisters Okegem ; B.S.Pa. = Burgerlijke Stand Pamel ; B.S.Ok. = Burgerlijke Stand Okegem.

Adriaan-Lodewijk in het oog, want hij wordt de vader van Gustaaf en Jan-Baptist de Boitselier "uit den Hist". Aan het eind van dit lang verhaal moeten we deze tak weer opvissen.

VIII. PETRUS-JAN DE BOITSELIER EN MARIA-ELISABETH GRIJSEELS.

Als de vorige bewoner ca. 1812 de Hurst vaarwel zegt om op het dorpsplein in Okegem te gaan wonen, dan gaat het "cabaret" tegen de Dender daarom nog niet dicht. Wel is er nadien geen sprake meer van een stokerij. Opvolger ter plaatse wordt een kozijn van de vroegere eigenaar : PETRUS-JAN DE BOITSELIER uit Impegem, zoon van Guillielmus, alweer een herbergier, en Alexandrina Van der Speeten. Die Petrus-Joannes was op 17 november 1783 ten doop gedragen in Okegem. Als peter kreeg hij zijn grootvader van moederszijde Pieter Van der Speeten ; als meter zijn grootmoeder van vaderszijde Anna Maldrie.
Op 14 oktober 1807 trouwt hij in Okegem met MARIA-ELISABETH GRIJSEELS, ° 25 januari 1782, dochter van Adriaan die kleermaker was en Maria-Anna de Wever. Het jonge paar vestigt zich aldra in Impegem. Als omstreeks 1812 de Hurst vrijkomt, slaan ze toe. Ze worden op hun beurt Pamelaars. Van 1814 tot 1827 komen er nog vijf kinderen ter wereld, die alle in worden aangegeven en ook gedoopt. Waaruit men moet afleiden dat de parochiale status van de Hurst gewijzigd was. Te meer omdat een zoontje dat op 28 juni 1819 in de Dender verdronk, in Pamel werd begraven. Vader staat in de akten gewoonlijk als landbouwer te boek, maar ook als "cabaretier" en "herbergier". De tapkraan was dus nog niet dicht. Zijn kinderen worden geboren in zijn Pamels "woonhuijs, genaemt den hust". Na 1827 is het afgelopen met de kinderstroom. Moeder is reeds de veertig voorbij.
Evenmin als zijn voorganger blijft Petrus-Jan de Boitselier op de Hurst wonen. Hij trekt naar Ninove, waar hij nog steeds zijn brood verdient met lege glazen te vullen voor dorstige kelen. Die verhuis kunnen we niet precies dateren, maar is te situeren tussen 1828 en 1844. Als in dit laatste jaar zijn dochter Alexandrina trouwt, vernemen we voor het eerst dat het gezin in Ninove woont, waar vader herbergier is. Toch moet het huis op de Hurst nog altijd familiebezit zijn, want Alexandrina betrekt het na haar huwelijk.

Of we alle kinderen van Petrus-Jan de Boitselier en Elisabeth Grijseels op de kop hebben getikt, is niet zo zeker. Het eerste werd nog in Okegem geboren, in het jaar van hun huwelijk. Nadien trokken ze naar Impegem (1808-1813 ?). Uit die jaren kennen we slechts twee kinderen. Er zou wel eentje meer kunnen zijn. Van 1814 tot 1827 kwamen er nog vijf ter wereld op de Hurst. Alle werden in Pamel gedoopt en ook ingeschreven in de registers van de Burgerlijke Stand. Een overzicht :

1. ANNA-MARIA, ° Okegem 3 december 1807.
2. ALEXANDRINA, ° Liedekerke 11 januari 1809 ; gehuwd Okegem 12 september 1844 met Jan de Brabanter. Volgen onder nr. IX als laatste bewoners van de Hurst.
3. ELIAS-JOZEF, ° Liedekerke ca. 1812 ; in de Dender verdronken op 22 juni 1819. Het knaapje was toen zeven jaar oud en werd in Pamel begraven. Het gezin woonde immers reeds op de Hurst.
4. PETRUS-AMANDUS, ° Pamel-Hurst 2 juli 1814. In Pamel gedoopt zoals de vier volgende.
5. AMANDUS-FERDINAND, ° ib. 1 augustus 1816.
6. FRANCISCUS-GUILLIELMUS, ° ib. 4 mei 1819. Trouwde in Okegem op 2 november 1848 met Isabella van der Straeten ; hertrouwde te Ninove in 1866 met Joanna-Catharina van den Berghe. Hij woonde te Okegem in de Beekstraat.
7. PETRONILLA, ° ib. 10 september 1823.
8. CONSTANTIA, ° ib. 13 januari 1827.

Elisabeth Grijseels overleed te Ninove-Kloosterveld op 13 maart 1856. Wat men met "kloosterveld" bedoelde, vernemen we bij de dood van haar man. Petrus-Jan de Boitselier stierf op 22 februari 1861 "aen den Aelsterschen Steenweg". Dat moet in de omgeving van de oude "Belle Alliance" zijn geweest.

IX. JAN DE BRABANTER EN ALEXANDRINA DE BOITSELIER.

Tussen 1828 en 1844 is Petrus-Jan de Boitselier dus naar Ninove vertrokken. De juiste datum kennen we niet. Mogelijk heeft de woning op de Hurst een tijdlang leeggestaan of is ze enkele jaren verhuurd geweest. Na 1844 kunnen we de draad alweer opnemen. Met

zekerheid. Want op 12 september 1844 trouwt ALEXANDRINA DE BOITSELIER, ° Liedekerke 11 januari 1809, dr. van Petrus-Jan en Elisabeth Grijseels, met JAN DE BRABANTER, ° Okegem 24 oktober 1811, zn. van Adriaan en Anna-Catharina Neuckermans. Het huwelijk werd in Okegem voltrokken. Het jonge paar gaat nestelen op de Hurst, in het ouderlijk huis van de bruid. Meteen worden ze Pamelaars. De moeder is nog een De Boitselier, maar de familienaam van de kinderen wordt De Brabanter.

Alexandrina is reeds 33 als ze trouwt. Drie kinderen worden nog geboren in hun "woonhuys genaempt den hust". Ze worden in Pamel gedoopt en burgerlijk ingeschreven. En als het jongste kind in 1853 sterft, wordt het ook in Pamel begraven. Vader wordt als landbouwer of herbergier aangediend, moeder als spinster of herbergierster. Het bleef dus herberg. De kinderen :

1. PHILOMENA, ° Pamel-Hurst 28 juli 1846.
2. PETRUS, ° ib. 30 maart 1849.
3. VIRGINIA-MARIA, ° ib. 28 juni 1851 en + 19 maart 1853.

Het wordt de laatste generatie op de Hurst. Veel kans dat het s stamhuis van de familie De Boitselier werd gesloopt als gevolg van het kanaliseren van de Dender in de periode 1863-1867. Over de gehele lengte van het erf moeten toen vijf-zes meter zijn weggesneden. Herinner je dat het perceel naderhand 370 m^2 was verkleind door het verbreden van de rivier, het steken van de Dendergracht en de aanleg van een pad tussen de twee waterlopen. Zelfs in de veronderstelling dat de woning niet direct in het gedrang kwam, dan had ze toch na de werken met de voorgevel vlak tegen de beek gestaan. Dààr is het ook dat stenen van de oude fundamenten werden opgegraven. In dergelijke omstandigheden was het huis praktisch niet meer te bewonen, ook al omdat de opgehoogde weg naar de brug de oude herberg in de diepte achterliet. Daarom denken we dat de toenmalige bewoners werden onteigend en dat ze elders een woongelegenheid hebben gevonden. Het zou wel interessant zijn te weten te komen of er in Okegem of elders nog afstammelingen van Philomena of Petrus de Brabanter wonen. Misschien hebben ze van hun vader of grootvader meer daarover gehoord. Volledigheidshalve kunnen we er nog aan toevoegen dat Jan de Brabanter en zijn vrouw in de Kattestraat te Okegem

stierven : hij op 4 augustus 1885, Alexandrina op 24 augustus 1885. Zelfde jaar, zelfde maand.

De laatste schakel.

Eigenlijk is het verhaal van de Hurst, met alles wat eraan gekoppeld werd, ver afgesponnen. Wat uit diverse archiefbronnen werd samengelzen, ligt in voorgaande bladzijden verwerkt. Maar om de geschiedenis helemaal af te ronden, moeten we terug naar de titel en naar de inleiding. Er ontbreekt immers nog één schakel in de ketting : bewijzen dat Gustaaf en Jan-Baptist de Boitselier die het langst naar het oude stamhuis werden genoemd en gewoon als "uit den Hist" werden thuisgewezen, wel degelijk afstammelingen waren van de rijkvertakte Hurstenstruik. Vast en zeker zijn alle naamgenoten die ooit op de Hurst werden geboren, tijdens hun leven naar hun stamhuis genoemd. De pastoor van Okegem garandeert dat trouwens door zijn herhaalde aantekeningen "vulgo ex den hust" of "uit de Hust in de volksmond". Verder is het een natuurlijk verschijnsel dat kinderen en kinderen uit een bepaalde tak van de familie een toenaam langer meedragen dan andere. Dit schijnt het geval te zijn geweest met de tak waaruit beide broers sproten. Om ze aan het oude stamhuis te binden en meteen hun volkse toenaam te rechtvaardigen hoeven we slechts even hun afstamming te belichten. Je kan eruit afleiden dat de toenaam nog meer dan anderhalve eeuw bleef standhouden, nadat deze tak de Hurst had verlaten.
Om deze laatste filiatie een vaste voet te geven, moeten we even terug naar Petrus de Boitselier en Maria-Victoria de Gent (nr. VII). Omstreeks 1812 ruilen ze de Pamelse Hurst voor het Okegemse dorpsplein. Ze staan er vermeld als landbouwers, herbergiers of stokers. Want de stokerij was mee overgeheveld. Dààr zijn ook Petrus' ouders gestorven, allebei in 1819 : Antoon de Boitselier en Anna Maldrie. Mogelijk waren ze samen met hun zoon verhuisd, maar het is evenmin uitgesloten dat ze er reeds jaren vroeger hun intrek hadden genomen.
Het moet een vrij belangrijke hoeve zijn geweest. Nu staan er drie huizen op het oorspronkelijke erf van Petrus De Boitselier. Alle drie zijn in de loop der jaren door een De Boitselier be-

woond. In het midden is er het pand Van Damme, de oude kern van het complex, naar onze mening de plaats waar koster Michiel Ruys had gebouwd en schoolhield. Links de winkel Van Isterdael, destijds het neerhof van het geleeg. Zo hoorden we het toch betitelen. Rechts het huis waarvan het kapdak nog getuigt dat we voor een verbouwing van een voormalige schuur staan. Verkavelingen waren oorzaak van deze splitsing. Aanvankelijk moet het een interessante doening zijn geweest met boerderij, herberg en jeneverstokerij. Toen de Opwijkenaar Pieter van Damme in 1840 zijn molen had laten rechten tegen de Ninovestraat en zijn molenhuis nog niet klaar was, was hij hier in de kost (60). Petrus de Boitselier en zijn vrouw Maria-Victoria de Gendt stierven beiden in 1855. De jongste zoon ADRIAAN-LODEWIJK DE BOITSELIER wacht betrekkelijk lang om te trouwen. Hij is de veertig voorbij als hij met het jonggezellenleven kapt en scheep gaat met MARIA-JOSEPHA CALLEBAUT. Dat was in 1863. De eerste vier kinderen werden op het dorpsplein geboren. Daar was Gustaaf bij. Vader staat als landbouwer en herbergier ingeschreven. In 1866 verhuist het gezin naar de Kouterbaan, waar de overige kinderen ter wereld komen, onde wie Jan-Baptist. Het nieuwe tehuis is niet alleen boerderij en herberg, m maar ook winkel. Vader en moeder zullen op de Kouterbaan sterven. Ondertussen is het stamhuis op het dorpsplein nog steeds onverdeeld gebleven. Daarin komt verandering op het einde van de 19e eeuw. Toen keerden de overlevende kinderen van Adriaan-Lodewijk de Boitselier en Maria-Josepha Callebaut naar vaders geboortehuis terug en al vlug staan er drie woningen op het oude geleeg. De gebruikelijke familiefoto nog :

ADRIAAN-LODEWIJK DE BOITSELIER (hij tekent "Louis"), ° Okegem 18 november 1822 en + Kouterbaan 23 december 1881 ; huwde in

---

(60) Vriendelijke dank aan Juffr. Van Damme voor een aantal inlichtingen in deze paragraaf verwerkt. - De toenaam van de voormalige bewoners van dit pand, "uit den Hist", moet zo algemeen zijn geweest en zo oud, dat we een paar maal te horen kregen dat "de Hust" de benaming was voor het stamhuis van de familie De Boitselier op het dorpsplein. Natuurlijk is dit niet het geval. Althans niet oorspronkelijk. Al blijft het mogelijk dat de bewoners ooit hun herberg of hun stokerij als "de Hust" hebben betiteld, ter herinnering aan de plaats waar ze vandaan kwamen. Is er een uithangbord geweest ? Had de stokerij een specifieke naam ?

Erembodegem ca. 1863 met MARIA-JOSEPHA CALLEBAUT, ° 1833 en + Okegem 23 december 1874, dr. van Judocus en Maria-Theresia van Oudenhove. Negen kinderen spruiten uit het huwelijk. Vijf sterven jong. Vier overlijden veel later in de stamzate op het dorpsplein, o.a. Gustaaf en Jan-Baptist. Ze zijn allicht de laatsten geweest die men als "uit den Hist" heeft betiteld :

1. GUSTAAF, ° Okegem 24 maart 1864, gehuwd met Van de Perre (molen Strijtem)
2. HIPPOLIET, tweelingbroer van Gustaaf, gehuwd.
3. MARIA-NATHALIA, ° ib. 14 maart 1865, ongehuwd overleden.
4. MARIA-ELISABETH, ° ib. 15 april 1866 en + 31 april 1866
5. ALEXANDRINA, ° ib. 25 april 1867 en + 20 maart 1876
6. JAN-BAPTIST, ° ib. 19 maart 1869, gehuwd met Louisa Rijdant (molen Impegem)
7. KAREL-THEODOOR, ° ib. 7 februari 1871 en + 14 februari 1871
8. REGINA-CELINA, tweelingzuster + 14 februari 1871
9. KAMIEL-POLYDOOR, ° ib. 12 mei 1874 en + 18 februari 1875

Daarmee is de ring gesloten. We waren van start gegaan met de toenaam van Gustaaf en Jan-Baptist de Boitselier, al werden ook hun broer Hippoliet en hun zuster Maria als "uit den Hist" bestempeld. Hun verbondenheid met de Pamelse Hurst werd blootgelegd. Het is alweer een bewijs dat een volkse toenaam lang kan meegaan. Terzelfdertijd werd een stuk Pamels-Okegemse geschiedenis opgerakeld met de Hurst als uitgangspunt en kern.
In verband met het stamhuis op het dorpsplein moeten we nog iets kwijt. Okegem staat in de geschiedenis van de Daensistische beweging gekend als de gemeente waar Pieter Daens zijn eerste kontakten had met de Roelanders uit de streek van Ninove, wat leidde tot de oprichting van "De Christene Volkspartij". Op 15 april werd er een eerste maal vergaderd in een Okegems café en ook de week nadien (61). Naar verluidt, zouden deze samenkomsten hebben plaatsgegrepen in de herberg van de familie De Boitselier. Dit is des te aannemelijker, omdat Jan-Baptist de Boitselier verantwoordelijke uitgever van "Klokke Roeland" is ge-

---

(61) L. WILS, Het Daensisme, blz. 141 ; H. ELIAS, Priester Daens en de Christene Volkspartij, blz. 19.

weest (62). Als deze voorstelling juist is, zou het stamhuis ook een historische betekenis hebben.
Voor ongelovige thomassen die nog mochten twijfelen aan het lange verhaal over de Hurst, hebben we nog wat in petto. Okegemse afstammelingen bezitten nog een lijvig handboek van hun voorvader Petrus de Boitselier waarin ook nakomelingen hele bladzijden hebben vólgeschreven in een vloeiend handschrift met dingen allerhande. De eerste pagina is als het ware de kern van al wat hier betoogd werd. Met vaste hand en met grote hoofdletters staat er geschreven :

DEZEN BOEK
BEHOORT TOE AEN
PETRUS DE BOITSEL(IER)
TOT PAMEL
IN DEN UST
ACTUM DEZEN
17 MEERT
1788 (63)

Bij de Okegemse afstammelingen is het begrip "Hurst" levendig gebleven. Ten huize van wijlen Dominique de Boitselier, zoon van Gustaaf, bewaart men niet alleen het handboek van 1788 samen met een paar honderdjarige notariële akten ; in de schoorsteen zit ook een sierplaat ingemetseld waarop de toenaam uitgebeeld staat. Men is ervan uitgegaan dat de "Hust" een vervorming was van "hulst", zodat de stekelige bladeren en de rode bessen van deze struik als motief dienen. Ondanks de foute etymologie, heeft het ons toch aangenaam getroffen dat men de aloude familiale toenaam in steen heeft vereeuwigd. Een initiatief dat zeker navolging verdient (64).

G. VAN HERREWEGHEN

---

(62) Pieter Daens gaf in Aalst 'De Werkman' en 'Het Land van Aelst' uit ; in Ninove verscheen sinds 1891 'Klokke Roeland', waarvan de naam "Roelanders" voor de sympathisanten.

(63) Het gaat hier om Petrus de Boitselier, ° 30 augustus 1772, zoon van Antoon en Anna Maldrie. De jongeman was nog geen 16 toen hij aan de eerste bladzijde begon. Misschien noteerde hij aanvankelijk voor zijn vader.

(64) Met vriendelijke dank aan mevr. V. de Boitselier-Bruylant en aan haar zoon Willy. Ze lieten ons het handboek van 1788 inkijken, maakten ons attent op de siersteen en bezorgden ons waardevolle inlichtingen.